

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

TUSSENVORDERING, TEGENVORDERING EN TUSSENKOMST VOOR HET ARBEIDSGERECHT

Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Arbeidshof
te Gent, op 2 september 1972, door de Heer Jacques MATTHIJS,
Procureur-generaal bij het Hof van Beroep.

1. Wanneer, één jaar geleden, uw Arbeidshof voor de eerste maal, na zijn plechtige installatie van 10 november 1970 in diezelfde gerechtszaal bijeenkwam om zijn werkzaamheden van een tweede, ditmaal volle gerechtelijk jaar te hernemen, mocht ik mij verheugen in de blijde vaststelling van de snelle opgroei en van de spectaculaire vorderingen die het arbeidsgerecht, in ons rechtsgebied, in amper een zestal maanden tijd, had weten te bereiken.

Deze merkwaardige vlucht had het te danken aan de onverpoosde ijver waarmede, doorheen vele moeilijkheden, zijn magistraten en hun medewerkers van griffies en auditoraten hun taak, met volledige inzet van hun krachten en bevoegdheid, hebben aangegrepen en met dynamische geestdrift wisten door te drijven⁽¹⁾.

Vandaag, op de drempel van het derde jaar van hun bestaan, kunnen het Arbeidshof te Gent en de arbeidsrechtbanken van Vlaanderen opnieuw, en niet zonder fierheid, terugblikken op een activiteit die de heerlijke beloften van het eerste uur heeft bevestigd, en die toelaat, zonder overdreven optimisme, doch zakelijk, de toekomst van hun rechtsbedeling met een sterk aangemoedigde betrachting naar steeds betere prestaties in te zien.

2. Zonder van uw aandacht misbruik te willen maken door een saai opsomming van statistische gegevens⁽²⁾, moge ik toch, ter rechtvaardiging van die voorspoedige vooruitzichten, uw begrijpelijke nieuwsgierigheid voldoen door U te melden dat, gedurende het gerechtelijk jaar 1971-1972, op een totaal van 20.324 aanhangig gemaakte zaken, de arbeidsrechtbanken van het rechtsgebied er 19.227 hebben afgehandeld, en bovendien 1.225 tussenvonissen hebben gewezen. De beide afdelingen van uw Arbeidshof hebben 638 eindarresten en 89 tussenarresten geveld, terwijl 563 zaken op de algemene rol werden ingeschreven. Door het Openbaar Ministerie werden, in

dat verband, 14.001 adviezen in eerste aanleg, en 533 adviezen vóór de twee afdelingen van het Arbeidshof uitgebracht.

Beslist een prachtige balans !

Doch een belangrijke vereiste voor een gezonde rechtsbedeling is ook *de spoed waarmede de zaken kunnen worden afgehandeld*. Het past immers niet dat de rechtzoekenden lang in de onzekerheid blijven van hun rechten of moeten wachten op wat hen rechtmatig toekomt.

De door de wetgever gewilde *bijzondere samenstelling* van de rechtsprekende colleges in de arbeidsgerechten, welke onder meer verschilt volgens de hoedanigheid van de rechtzoekende, gepaard met een *noodzakelijke specialisering* van elke kamer, en de *indeling van de kamers in afdelingen* met eigen territoriale bevoegdheid, heeft het onmogelijk gemaakt een reglement uit te werken dat toelaat, op een paar uitzonderingen na, dat iedere kamer in elke afdeling meer dan één zitting per maand houdt met *dezelfde samenstelling*.

Dit heeft voor gevolg dat het schriftelijk advies van het Openbaar Ministerie normaliter ten vroegste één maand na de sluiting der debatten kan worden uitgebracht, terwijl de gerechtelijke beslissing slechts een maand later zal kunnen gewezen worden.

Gebeurt het nog dat ziekte of onverwachte afwezigheid van een lid van het rechtsprekend college belet dat het advies wordt gegeven of dat er uitspraak wordt gedaan op de gestelde datum, dan wordt de definitieve afhandeling van een zaak andermaal met een maand verlengd. Hetzelfde gebeurt wanneer een normale zittingsdatum samenvalt met een wettelijke feestdag.

Deze moeilijkheden zijn aan uw Hof niet ontgaan en het heeft de middelen weten te vinden om ze in de mate van het mogelijke te verhelpen.

De voorafgaande studie van het rechtsplegingsdossier

en van het eraan toegevoegd administratief dossier heeft in menig geval toegelaten dat het Openbaar Ministerie zijn advies kon uitbrengen onmiddellijk na het sluiten der debatten, terwijl uw Hof de termijn nodig om uitspraak te doen tot een minimum herleidde.

Aldus is het uw Hof mogelijk geweest in de zaken die onder de sociale zekerheid en de werkloosheid ressorteren op 108 gevonniste zaken, in 30 gevallen het arrest te wijzen binnen de maand na de inleiding van de zaak, in 28 gevallen binnen de twee maanden en in 19 gevallen binnen de drie maanden. In 75 % van de zaken werd er zodoende een arrest gewezen binnen de drie maanden na het aanhangig maken van de zaak.

Wat de pensioengeschillen voor werknemers betreft, valt het op dat de gemiddelde duur van de rechtspleging iets langer is, doordat er een zekere tijd verliep voordat het administratief dossier verkregen werd of omdat het vaak gebeurde dat het Openbaar Ministerie tot een aanvullend onderzoek moest overgaan. Desniettegenstaande werd 60 % van de zaken afgehandeld binnen de zes maanden na de inleiding, en 80 % binnen de negen maanden.

In de zaken voorzien bij artikel 581 van het Gerechtelijk Wetboek werden op 98 zaken, 77 ervan of 75 % definitief afgehandeld binnen de zes maanden na de inleiding, waarvan meer dan de helft binnen de drie maanden.

Ik kan evenwel niet nalaten aan te merken dat op de 533 adviezen die door het Openbaar Ministerie werden gegeven, er enkel 18 waren die niet op de eerstkomende zitting konden worden uitgebracht, terwijl op de 727 arresten van uw Hof er slechts 18 waren die, om de ene of andere reden niet gewezen werden op de eerste terechtzitting of binnen de maand na het sluiten der debatten of het advies van het Openbaar Ministerie.

3. Ter bevordering van dergelijke hoopvolle resultaten, heeft het Openbaar Ministerie uiteraard, maar dan vooral in de uitoefening van zijn opdrachten bij het gespecialiseerd arbeidsgerecht, tot ambtsplicht zijn bijstand te verlenen niet enkel tot voorlichting van de rechter in verband met de toepassing, de interpretatie of de aanpassing van de bijzondere wet of reglementering ter oplossing van het overgelegd arbeidsrechtelijk of sociaalrechtelijk geschil, maar bovendien, en in de eerste plaats, om zijn aandacht te vestigen op *algemene rechtsbeginselen* waarvan het in acht nemen door *ieder* rechter, welke ook de juridische discipline zij tot dewelke zijn bevoegdheden behoren, de onontbeerlijke voorwaarde is van de *regelmatigheid* van zijn uitspraak.

In zijn merkwaardig verslag over de gerechtelijke hervorming, dat zijn ontwerp van Gerechtelijk Wetboek voorafgaat, heeft wijlen de Koninklijk Commissaris Charles Van Reepinghen er terecht op gewezen, — ik citeer letterlijk —, dat :

« De specialisatie zelf, die ongetwijfeld en steeds meer van de rechters zal gevergd worden, ze niet zal kunnen ontslaan van de kennis en de toepassing van de rechtsprincipes die bij geen tak van het recht ontbreekt. De magistraat — zo schreef hij — die enkel het sociaal recht kent en die zou willen oordelen met toepassing van de bepalingen van het sociaal recht *alleen*, zou zich in de onmogelijkheid bevinden om recht te spreken, en dit precies doordat... de arbeidsgeschillen rechtsbetwistingen impliceren die niet correct kunnen opgelost worden dan door toepassing van het recht.

« Zodra de privaatrechtelijke conflicten worden geregeld door rechters, houdt dit de inachtneming van de gerechtelijke regels in. Van het ogenblik dat men aanneemt dat het Hof van Cassatie aan de top van de gerechten die de grond van de zaken behandelen zijn toezicht uitoefent,

is het nodig dat deze gerechten uitspraak doen *overeenkomstig het recht...* » ⁽³⁾.

4. In het teken van die algemene gedragslijn, opgelegd aan ieder rechter bij het vervullen van zijn rechtsprekende functie, wil het mij als niet onbelangrijk voorkomen, ter gelegenheid van onze bijeenkomst van heden voormiddag, even te verwijzen bij het nader onderzoek van een paar problemen van gerechtelijk recht, die weliswaar niet eigen zijn aan de arbeidsgerechten, doch die, gelet op hun specifieke bevoegdheden, aldaar meer dan in sommige andere rechtscollages veelal bepaalde moeilijkheden kunnen opleveren die « *overeenkomstig de wet* » dienen te worden opgelost. Hierdoor bedoel ik o.m. de soms uiteenlopende standpunten welke vóór de arbeidsgerechten kunnen rijzen ten opzichte van de *tussenvorderingen* en *tegenvorderingen*, zomede in verband met de *vorderingen tot tussenkomst*.

1. Tussenvorderingen en tegenvorderingen.

5. De toenemende belangrijkheid en de snelle, tevens dynamische expansie van het sociaal recht in acht nemend, en ter wille van de verreikende verantwoordelijkheden aan het arbeidsgerecht toevertrouwd zomede van de gewichtigheden der geschillen die het moet berechten, heeft het Gerechtelijk Wetboek de arbeidsrechtbank bevorderd tot het *topgerecht onder de uitzonderingsgerechten* ⁽⁴⁾.

Terwijl artikel 37bis van de thans opgeheven bevoegdheidswet van 25 maart 1876, de werkrechtensraad slechts na de rechtbank van koophandel en na de vrederechter verkoos in geval van aanhangigheid, wordt voortaan door het *artikel 565* van het Gerechtelijk Wetboek de voorkeur verleend aan de arbeidsrechtbank boven de rechtbank van koophandel en boven de vrederechter. Niettemin blijft de arbeidsrechtbank een *uitzonderingsgerecht*, zodat een vordering, die niet onder haar *volstreckte bevoegdheid* ressorteert, vóór haar niet aanhangig kan worden gemaakt, tenzij door de werking van de algemene beginselen die van toepassing zijn niet enkel in geval van samenhang of onplitsbaarheid, maar vooral *bij tussengeschied, tegenvordering of tussenkomst* ⁽⁵⁾.

De uitbreiding van bevoegdheid van de arbeidsrechtbank zal zich derhalve veelal voordoen naar aanleiding hetzij van tussenvordering(en), hetzij van tegenvordering(en) die door de verwerende partij wordt ingesteld tegen de voor de arbeidsrechtbank reeds aanhangige hoofdvordering(en).

6. De wetgever van 1967 heeft in het Gerechtelijk Wetboek de definitie van de tussenvordering en van de tegenvordering opgenomen in de *artikelen 13 en 14*.

« Een *tussenvordering* is iedere vordering die in de loop van het rechtsgeding wordt ingesteld en ertoe strekt, hetzij de oorspronkelijke vordering te wijzigen of nieuwe vorderingen tussen de partijen in te stellen, hetzij personen die nog niet in het geding zijn geroepen, erin te betrekken. » (art. 14).

« De *tegenvordering* is een tussenvordering die de verweerder instelt om tegen de eiser een veroordeling te doen uitspreken. » (art. 14).

Door het verruimen van die omschrijvingen streeft het Gerechtelijk Wetboek ernaar dat de partijen *in éénmaal* het *geheel* van de geschillen waarin zij tegenover elkaar staan door dezelfde rechtbank zouden kunnen doen beslechten ⁽⁶⁾.

Doch aan de andere kant, brengt deze versoepeling ook soms bepaalde moeilijkheden mede in verband met de bevoegdheid en de aanleg.

7. - 1° Wat de tussenvordering betreft.

Vóór het in werking treden van het Gerechtelijk Wetboek, werd door geen enkele wettekst bepaald wat door een « tussenvordering » eigenlijk moest verstaan worden. Alleen het artikel 464 van het Wetboek van Burgerlijke rechtspleging verbood het instellen van « nieuwe eisen » in graad van hoger beroep; die bepaling werd trouwens in het Gerechtelijk Wetboek niet overgenomen.

De zo pas vermelde bevoegdheidswet van 25 maart 1876 bevatte evenmin een definitie van de tussenvordering.

Rechtsleer en rechtspraak waren evenwel éénstemmig akkoord gevallen om te aanvaarden dat de tussenvordering moest beschouwd worden als een nieuwe eis, ingesteld bij gelegenheid en in de loop van een hoofdgeding door de ene of door de andere partij, om er te worden aan toegevoegd, er het verloop van op te schorten, of er de oplossing van te wijzigen⁽⁷⁾.

De door het artikel 13 van het Gerechtelijk Wetboek opgegeven definitie, nader toegelicht in het artikel 807 van dit wetboek, is echter *veel ruimer*. Zij sluit alle betwistingen uit nopens de juridische oorzaak van de vordering. Doch een paar punten kunnen nog aanleiding geven tot discussie.

8. - a. Het zo pas vermeld artikel 807 bepaalt inderdaad dat « een vordering die voor de rechter aanhangig is, uitgebreid of gewijzigd kan worden, indien de nieuwe, op tegenspraak genomen conclusies, berusten op een *feit* of *akte* in de dagvaarding aangevoerd, zelfs indien hun juridische omschrijving verschillend is. »

De woorden « *feit* » of « *akte* » « in de dagvaarding aangevoerd, zelfs indien hun juridische omschrijving verschillend is » zijn vanzelfsprekend van aard om tot afwisselende interpretaties te leiden.

Alhoewel het onontbeerlijk is dat er *voldoende nauwe banden* zouden bestaan tussen de oorspronkelijke vordering en de tussenvordering⁽⁸⁾, meen ik nochtans dat een aanvaardbare formulering van het criterium kan gevonden worden in de vaststelling door de rechter dat de tussenvordering kan afgeleid worden uit de oorspronkelijke vordering of *er impliciet in vevat ligt*⁽⁹⁾.

Naar mijn oordeel, dient men zich dus, in het belang van de *éénheid* en van de *spoed* van de rechtsbedeling, te oriënteren naar een *ruime interpretatie*, temeer daar de tussenvordering slechts kan plaatshebben wanneer de zaak op *tegenspraak* wordt behandeld, zodat de rechten van de verdediging en de loyaliteit van het gerechtelijk debat gaaf blijven, terwijl de niet-ontvankelijkheid van de tussenvordering de *openbare orde niet raakt* en de rechter dus niet vermag deze niet-ontvankelijkheid *ambtshalve* op te werpen.

9. - b. De tweede vraag welke, in verband met het instellen van een tussenvordering, die voldoet aan de voorwaarden bepaald bij artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek, soms nog gesteld wordt betreft de al dan niet ontvankelijkheid van dergelijke vordering wanneer zij voor de *eerste maal in graad van hoger beroep wordt gecomuleerd*.

Bij de besprekingen die ik nopens deze vraag mocht opvangen, heb ik gemeend de indruk te mogen opdoen dat er veelal verwarring bestaat tussen het begrip « *nieuwe vordering* » en dit van de « *tussenvordering* ».

Het lijkt geen twijfel dat, zoals voorheen, het instellen van een « *nieuwe vordering* » voor het eerst in graad van hoger beroep verboden is, vermits dergelijke handelwijze afbreuk doet aan het beginsel van de dubbele graad van jurisdictie⁽¹⁰⁾. Wat is evenwel een « *nieuwe vordering* » ? Bij zijn arrest van 17 december 1925, gaf het Hof van

Cassatie van de nieuwe vordering de volgende definitie : « Een eis dient als nieuw te worden aangezien wanneer hij van de oorspronkelijke vordering verschilt door zijn *voorwerp*, zijn *aard*, of zijn *oorzaak* »⁽¹¹⁾.

Het begrip « *nieuwe vordering* », die met de oorspronkelijke eis niet het minste verband heeft, verschilt dus volledig met dit van de *tussenvordering*, die de door art. 807 van het Gerechtelijk Wetboek gestelde voorwaarden vervult, alhoewel ook de al dan niet ontvankelijkheid van een nieuwe vordering, voor de eerste maal ingesteld in graad van hoger beroep, de openbare orde niet raakt en dus door de rechter in hoger beroep niet ambtshalve mag worden opgeworpen; van zodra de tegenpartij die nieuwe vordering aanvaardt en er zich tegen verdedigt, is die nieuwe vordering dus ontvankelijk⁽¹²⁾.

Wat echter de *tussenvordering* aangaat, lijdt het m.i. geen twijfel dat, wanneer zij aan de door artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek gestelde voorwaarden beantwoordt, dergelijke tussenvordering voor de eerste maal vóór de rechter in hoger beroep mag worden ingesteld : het verslag van de Koninklijke Commissaris en van senator C. De Baeck uit naam van de Senaatscommissie zijn het daarover volkomen eens⁽¹³⁾, terwijl de rechtspraak dezelfde zienswijze heeft gehuldigd⁽¹⁴⁾, en er bovendien moet worden aangemerkt dat het artikel 1042 van het Gerechtelijk Wetboek de regels van het « *geding* » toepast op de « *rechtsmiddelen* », voor zover de bepalingen van dit boek er niet van afwijken; welnu, artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek is een onderdeel van titel III van boek II met als titel « *Geding* », zodat het nagenoeg evident is dat de regel van artikel 807 eveneens van toepassing is in graad van hoger beroep.

10. - 2° Wat de tegenvordering betreft.

Alhoewel tot de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek nooit een definitie voor het begrip « tegenvordering » werd omschreven, toch heeft de wetgeving een evolutie ondergaan, die thans in artikel 14 van het Gerechtelijk Wetboek geconcretiseerd werd als een verregaande verruiming van de toepassing van de tegenvordering (zie hierboven onder nr. 6).

In het licht van de huidige wettelijke regeling van de tegenvorderingen vóór de arbeidsgerechten, is het niet van belang ontbloot te verwijzen naar de vroegere wetgeving op dat stuk vóór de *werkrechtshraden*.

Het artikel 46, § 2 van de organieke wet van 9 juli 1926 op de werkrechtshraden luidde als volgt : « De weder-eisen oefenen, wat betreft de bevoegdheid en de aanleg, *geen invloed* uit op het vonnis over de hoofdeis ».

Aan die regel werd door artikel 620 van het Gerechtelijk Wetboek een einde gesteld⁽¹⁵⁾, maar inmiddels hebben de rechtsleer en de rechtspraak uiteenlopende interpretaties gegeven aan de draagwijdte van de bevoegdheidswet van 15 maart 1932, die artikel 8 van de wet van 25 maart 1876 had gewijzigd :

Sommige arresten en vonnissen, alsook meerdere auteurs, waren van oordeel, dat art. 46, § 2 van de wet van 9 juli 1926 *impliciet* werd opgeheven door de wet van 15 maart 1932⁽¹⁶⁾.

Het Hof van Cassatie besliste nochtans in tegenovergestelde zin op grond van de overweging dat algemene wetten de wetten inzake een bijzondere materie niet opheffen⁽¹⁷⁾.

Andere auteurs⁽¹⁸⁾ en andere gerechtelijke beslissingen⁽¹⁹⁾ volgden de zienswijze van het Hof van Cassatie. Gelukkig heeft de wetgever aan deze rechtsonzekerheid een einde gesteld, door niet enkel een juridische definitie voor het woord « tegenvordering » in art. 14 van het Gerechtelijk Wetboek op te nemen, maar door meteen

de verruiming van de tegenvordering in het kader van de burgerlijke rechtspleging in de hand te werken.

Daar de tegenvordering een tussenvordering is, die de verweerder instelt om tegen de eiser een *veroordeling* te doen uitspreken, volgt uit deze definitie, dat de tegenvordering niet noodzakelijk een verweermiddel moet zijn en evenmin dat zij met de hoofdvordering samenhangt.

Met andere woorden er is sprake van tegenvordering zodra de verweerder het debat *verruimt* door zelf een vordering tegen de eiser in te stellen met het oog op diens veroordeling ⁽²⁰⁾.

11. De wijze van inleiding van de tussenvorderingen, — en meteen ook van de tegenvorderingen, vermits zij tussenvorderingen zijn die door de verweerder worden ingesteld —, wordt door het Gerechtelijk Wetboek geregeld bij het *artikel 809*. Zij worden ingesteld bij wijze van *conclusies*, doch deze vorm wordt niet voorgeschreven op straffe van nietigheid; ze werd alleen maar bedoeld om te bezuinigen en te vereenvoudigen ⁽²¹⁾. Niets verzet er zich dus tegen dat de tegenvordering zou worden ingesteld bij dagvaardingsexploot ⁽²²⁾.

De vraag rijst echter of een tegenvordering mondeling kan geformuleerd worden? Koninklijk Commissaris Van Reepinghen beantwoordt de vraag ontkennend, en sommige auteurs zijn het met hem eens ⁽²³⁾; nopens hun mening geven zij evenwel geen nadere toelichting. Naar het mij voorkomt, dient een onderscheid te worden gemaakt tussen een *tussenvordering* en een *tegenvordering*: wanneer de aanlegger zijn oorspronkelijke vordering wil uitbreiden of wijzigen, dient de aanvulling van de hoofdvordering beslist bij geschrift, hetzij bij conclusies, hetzij bij dagvaardingsexploot te geschieden. Het formuleren van een tegenvordering dient in principe ook bij geschrift te gebeuren, maar het Gerechtelijk Wetboek verbiedt geenszins een tegenvordering mondeling te formuleren. Zo is het dat wanneer vóór de arbeidsrechtbank de verweerder tegen de aanleggende partij een tegenvordering wenst in te stellen enkel gegrond op het *tergend* of *roekeloos* karakter van de hoofdvordering ⁽²⁴⁾, en slechts een bedrag tot schadeloosstelling vordert, de noodzaak van een schriftelijke conclusie zich m.i. *minder opdringt*.

12. Het is echter hoofdzakelijk in het domein van de volstreckte bevoegdheid van het arbeidsgerecht dat de tegenvordering aandacht verdient. De volheid van bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg om kennis te nemen van de tegenvorderingen, ongeacht hun aard en hun bedrag, werd door het Gerechtelijk Wetboek ⁽²⁵⁾ geheel overgenomen uit artikel 37, § 1 van de bevoegdheidswet van 25 maart 1876. Deze universele bevoegdheidsregel met betrekking tot alle mogelijke tegenvorderingen heeft tot gevolg dat de oorspronkelijke eiser de onbevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg om te kennen over de tegenvordering niet kan opwerpen.

Niettemin blijven de arbeidsrechtbanken, zoals vroeger, bevoegd om kennis te nemen van de tegenvorderingen die ontstaan hetzij uit de *overeenkomst*, hetzij uit het *feit* dat ten grondslag ligt aan de oorspronkelijke vordering (*art. 563, tweede lid*, Gerechtelijk Wetboek).

Het behoort dus aan de arbeidsrechtbanken, — net zoals trouwens aan de andere uitzonderingsrechtbanken (de rechtbanken van koophandel en vrederechten) —, zelf te oordelen of de vóór hen ingestelde tegenvordering ontstaan is hetzij uit de overeenkomst, hetzij uit het feit dat ten grondslag ligt aan de oorspronkelijke vordering.

In de meeste gevallen dienen de arbeidsgerechten na te gaan of de tegenvordering « ontstaan is uit de *arbeids-overeenkomst* » inzake betwistingen tussen werkgever en werknemer: de rechtspraak interpreteert zeer ruim en aanvaardt vrij vlug dat de tegenvordering ontstaan is

uit de *arbeids-overeenkomst*: zo beslist een arrest van het Arbeidshof te Brussel, dat, wanneer een werknemer zijn werkgever gedagvaard heeft tot betaling van opzegvergoeding, en de werkgever op zijn beurt een tegenvordering ontstaan is uit de arbeidsovereenkomst ⁽²⁶⁾, dat hem door de werknemer zou gestolen zijn tijdens het verrichten van zijn arbeid of van zijn dienst, deze tegenvordering ontstaan is uit de arbeidsovereenkomst. ⁽²⁶⁾ Het Arbeidshof te Luik aanvaardt eveneens in ruime mate dergelijke tegenvordering ⁽²⁷⁾.

13. De arbeidsrechtbanken nemen bovendien kennis van de tegenvorderingen die, ongeacht hun bedrag, onder hun *volstreckte* bevoegdheid ressorteren; immers, indien de tegenvordering als hoofdvordering vóór de arbeidsrechtbank ware ingesteld geworden, zo zou deze rechtbank « *ratione materiae* » bevoegd geweest zijn, maar daarom niet territoriaal bevoegd ⁽²⁸⁾.

14. De arbeidsrechtbanken zijn ten slotte steeds bevoegd om kennis te nemen van tegenvorderingen gegrond op het *tergend* en *roekeloos* karakter van de hoofdvordering, die door de aanlegger vóór de arbeidsrechtbank werd ingesteld ⁽²⁹⁾.

Terloops is het niet zonder belang er op te wijzen dat omtrent de betekenis en de draagwijdte van de woorden « *tergend* » en « *roekeloos* », in de jongste jaren, een kentering in de rechtspraak en de rechtsleer kan worden vastgesteld: vroeger diende voor de gegrondheid van dergelijke tegenvordering de kwade trouw of een zware fout bewezen te worden of minstens een grove lichtzinnigheid waarmee geen enkel normaal voorzichtig en bedachtzaam mens zou handelen ⁽³⁰⁾.

Meer recente rechtspraak veroordeelde nochtans tot schadeloosstelling wegens *tergend* en *roekeloos* geding, zonder vast te stellen dat er een vrijwillige fout werd begaan ⁽³¹⁾. Het instellen van een vordering waarvan naderhand de ongegrondheid door aanlegger moest erkend worden, wordt eveneens als *tergend* en *roekeloos* aangezien ⁽³²⁾.

Wellicht konden die gerechtelijke beslissingen een oriëntering aan naar een minder eng begrip van beoordeling nopens de gedragingen van de aanleggende partij bij het instellen van een rechtsvordering die blijkbaar nutteloos voorkomt en overbodige kosten veroorzaakt.

15. Indien, zoals hierboven eraan herinnerd werd (zie onder nr. 12 hierboven), de arbeidsrechtbanken kennis nemen van de tegenvorderingen die, ongeacht hun bedrag, onder hun volstreckte bevoegdheid vallen of die ontstaan hetzij uit de overeenkomst, hetzij uit het feit dat ten grondslag ligt aan de oorspronkelijke vordering, dient evenwel niet uit het oog te worden verloren dat, hoofdvordering en tegenvordering principieel onafhankelijk van elkander blijven ⁽³³⁾. Dit beginsel laat toe, dat beide vorderingen door de rechtbank kunnen gesplitst en afzonderlijk gevonnist worden, o.m. indien de tegenvordering het be-rechten van de hoofdvordering te zeer zou kunnen vertragen, zoals door het artikel 810 van het Gerechtelijk Wetboek uitdrukkelijk wordt voorzien, en wat door de feiten-rechter soeverein beoordeeld wordt ⁽³⁴⁾.

De wetgever heeft dus de mogelijkheid tot splitsing in het Gerechtelijk Wetboek opgenomen met de bedoeling vertraging bij de rechtsbedeling te voorkomen ⁽³⁵⁾, en tevens als tegenwicht van de door dit wetboek gehuldigde verruiming van de ontvankelijkheid van tegenvorderingen ⁽³⁶⁾.

Zodus, nadat de arbeidsrechtbank zelf heeft uitgemaakt 1% of de ingestelde vordering wel degelijk het kenmerk vertoont van een tegenvordering, 2% of de tegenvordering ontstaan is hetzij uit de overeenkomst, hetzij uit het feit

dat ten grondslag ligt aan de oorspronkelijke vordering, kan zij haar bevoegdheid t.o.v. de tegenvordering erkennen.

Oordeelt de arbeidsrechtbank integendeel dat de tegenvordering niet is ontstaan uit de overeenkomst of uit het feit dat ten grondslag ligt aan de oorspronkelijke vordering, terwijl zij van mening is dat de tegenvordering niet bij haar volstreekte bevoegdheid behoort, dan is er aanleiding tot splitsing, en tot verwijzing van de tegenvordering, doch van de tegenvordering *alleen*, naar de arrondissementsrechtbank, want de regelen van de artikelen 639 en 640 van het Gerechtelijk Wetboek inzake de werking van de arrondissementsrechtbank gelden zowel voor de hoofdvorderingen als voor de tegenvorderingen en de in de loop van het geding ingestelde tussenvorderingen ⁽³⁷⁾.

Weliswaar werd reeds gevonnen dat, alhoewel hoofd- en tegenvordering kunnen gesplitst worden, het nochtans aangewezen is *beide* vorderingen samen ambtshalve naar de arrondissementsrechtbank te verwijzen, omdat het artikel 640 van het Gerechtelijk Wetboek gebruik maakt van de woorden «verwijzing van de zaak» ⁽³⁸⁾. Deze m.i. zeer betwistbare zienswijze blijkt mij het gevolg te zijn van de opvatting dat de tegenvordering als een accessorium wordt beschouwd van de hoofdvordering, terwijl moet worden onderstreept dat haar verloop en haar lot *totaal onafhankelijk zijn van de hoofdvordering*. Dit is zodanig waar, dat de rechtsleer en de rechtspraak thans unaniem aannemen dat *de afstand* van de hoofdvordering door de aanlegger, geen einde maakt aan de tegenvordering ⁽³⁹⁾.

16. Andere vraag: ingeval de arbeidsrechtbank onbevoegd is om kennis te nemen van de tegenvordering, op grond van het artikel 563, tweede lid van het Gerechtelijk Wetboek, zou zij niettemin haar bevoegdheid kunnen aanvaarden door hoofdvordering en tegenvordering beiden te beschouwen als *samenhangende* vorderingen?

Het artikel 566, eerste lid van het Gerechtelijk Wetboek laat immers toe dat verschillende vorderingen tussen twee partijen welke afzonderlijk ingesteld, voor verschillende rechtbanken zouden moeten worden gebracht, nochtans omwille van hun samenhang toch vóór dezelfde rechtbank kunnen worden samengevoegd mits inachtneming van de voorrang bepaald in artikel 565, 2° tot 5° van dit wetboek.

Mij wil het voorkomen dat, vermits de arbeidsrechtbank voorrang heeft boven de rechtbank van koophandel en boven de vrederechter, en daar de feitenrechter soeverein oordeelt of er al dan niet samenhang bestaat, de arbeidsrechtbank beide vorderingen als samenhangend kan behandelen, en dergelijke oplossing zal, in het belang van de eenheid en de spoed van de rechtsbedeling, vrij dikwijls de meest gepaste blijken. Doch hierbij zal dan ook niet uit het oog mogen verloren worden dat, in dergelijk geval, één van de vorderingen niet *uitsluitend* tot de bevoegdheid mag behoren van een *bepaalde* rechtbank; immers, alsdan zou die rechtbank bevoegd zijn om uitsluitend van de gezamenlijke vorderingen kennis te nemen, overeenkomstig artikel 565, achtste lid van het Gerechtelijk Wetboek.

Moet de arbeidsrechtbank de heropening van de debat *ambtshalve* bevelen? ⁽⁴⁰⁾.

Ik meen het niet.

Immers de rechtbank kan de samenhang erkennen wanneer zij van oordeel is dat het om geen tegenvordering gaat. Wanneer de partijen de onbevoegdheid om te statueren over de tegenvordering niet opwerpen, dan is de rechtbank er niet toe verplicht de debatten te heropenen, en dient zij ook niet ambtshalve te verwijzen naar de arrondissementsrechtbank.

De eiser op tegenvordering zal zeker niet de onbevoegdheid opwerpen van de arbeidsrechtbank voor dewelke hij zijn tegenvordering aanhangig heeft gemaakt, terwijl, indien nu de verweerder op tegenvordering de onbevoegdheid van de arbeidsrechtbank opwerpt, deze laatste, over-

eenkomstig artikel 639, derde lid van het Gerechtelijk Wetboek, uitspraak doet over de bevoegdheid, ingeval de eiser op tegenvordering vóór de sluiting van de debatten, geen verwijzing heeft gevorderd naar de arrondissementsrechtbank.

17. Een niet zelden voorkomende moeilijkheid doet zich voor wanneer de verweerder op de hoofdvordering de volstreekte bevoegdheid van de rechtbank betwist, en tevens een tegenvordering vóór dezelfde rechtbank instelt wegens «tergend en roekeloos» geding, omdat hij van oordeel is dat een andere dan de bevoegde rechtbank door de eiser opzettelijk verkozen werd.

Dit is meestal het geval wanneer eiser dagvaardt vóór de rechtbank van eerste aanleg, en verweerder een tegenvordering instelt vóór dezelfde rechtbank wegens tergend en roekeloos geding, omdat hij vóór de arbeidsrechtbank had moeten gedagvaard worden.

In zodanige gevallen dient een onderscheid te worden gemaakt:

a./ indien de tegenvordering de hoofdvordering tergend en roekeloos acht, omdat aanlegger voor een verkeerde rechtbank zou gedagvaard hebben, dan kan de rechtbank van eerste aanleg zich onbevoegd verklaren om te kennen over de hoofdvordering, en tevens statueren over het tergend of roekeloos karakter ervan ingeroepen in de tegenvordering;

b./ indien de tegenvordering wegens tergend en roekeloos geding integendeel zou betrekking hebben op de grond van de zaak, dan kan de rechtbank van eerste aanleg beide vorderingen, zowel de hoofdvordering als de vordering wegens tergend en roekeloos geding, samen naar de arrondissementsrechtbank verzenden, omdat ingevolge het artikel 563, derde lid van het Gerechtelijk Wetboek dezelfde rechtbank kennis neemt zowel van de hoofdvordering als van de tegenvordering wegens tergend en roekeloos geding.

Het spreekt echter voor zichzelf, dat wanneer verweerder de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg niet betwist, en hij een tegenvordering instelt, de rechtbank van eerste aanleg bevoegd is over zowel de hoofd- als de tegenvordering, ongeacht de aard en het bedrag ervan ⁽⁴¹⁾.

18. Deze beschouwingen leiden er mij toe na te gaan welk lot de tegenvordering ondergaat, ingeval de rechtbank de hoofdvordering onontvankelijk verklaart.

Zoals reeds gezegd is de tegenvordering geen accessorium van de hoofdvordering; wel integendeel haar verloop en haar lot zijn onafhankelijk van de hoofdvordering, daar zij thans niet enkel meer een verdediging tegen de hoofdvordering uitmaakt, maar tevens de veroordeling van oorspronkelijk aanlegger postuleert.

In het licht van deze verruiming van het begrip «tegevordering», hebben rechtspraak en rechtsleer een evolutie ondergaan die in het kort als volgt kan worden geschetst:

— Aanvankelijk nam men aan dat zo de hoofdvordering niet onontvankelijk was, de rechtbank niet meer kon statueren over de tegenvordering, gelet op de bijkomende en incidentele aard van de tegenvordering ⁽⁴²⁾.

— Dezelfde zienswijze werd gevolgd wanneer de rechtbank zich *onbevoegd* verklaarde om over de hoofdvordering te statueren ⁽⁴³⁾.

— Uitzondering werd nochtans gemaakt, wanneer de tegenvordering werd ingesteld wegens tergend en roekeloos geding: ofschoon principieel een tegenvordering wegens tergend en roekeloos geding als onontvankelijk werd beschouwd, indien de rechtbank onbevoegd was om over de hoofdvordering te statueren, werd niettemin aangenomen dat de tegenvordering wel onontvankelijk was, indien de hoofdvordering op een tergende en roekeloze wijze vóór een onbevoegde rechtbank werd ingesteld ⁽⁴⁴⁾.

— Bij arrest van 19 september 1963, heeft het Hof van Cassatie gesteld dat, wanneer de hoofdvordering onontvankelijk is, de rechtbank toch kan statueren over de tegenvordering, niet enkel zo de tegenvordering ingesteld is tegen het tergend en roekeloos kenmerk van de hoofdvordering, maar ook wanneer de tegenvordering een wel onderscheiden voorwerp heeft van de hoofdvordering, en de rechtbank materieel en territoriaal bevoegd is om te kennen over het voorwerp van de tegenvordering ⁽⁴⁵⁾. Vermits het Gerechtelijk Wetboek de arbeidsrechtbank ertoe machtigt kennis te nemen van tegenvorderingen die, ongeacht hun bedrag, onder haar volstreckte bevoegdheid vallen ⁽⁴⁶⁾, blijkt de toepassing van het door het Hof van Cassatie gestelde principe uitbreiding te vinden; immers, zelfs indien de arbeidsrechtbank territoriaal onbevoegd zou zijn, dan nog blijft zij bevoegd om over de tegenvordering te beslissen.

Het artikel 634 van het Gerechtelijk Wetboek maakt het immers mogelijk de tegenvordering vóór een rechtbank te brengen die territoriaal onbevoegd zou zijn, moest de tegenvordering als hoofdvordering zijn ingesteld ⁽⁴⁷⁾.

De door artikel 563, tweede lid van het Gerechtelijk Wetboek voorziene uitbreiding van de volstreckte bevoegdheid van de uitzonderingsgerechten, — waaronder de arbeidsrechtbanken —, om te kennen over tegenvorderingen, heeft dus meteen afwijkingen van de regels inzake de territoriale bevoegdheid meegebracht.

Het is U evenwel bekend dat de regelen betreffende de territoriale bevoegdheid de openbare orde niet raken, zodat de arbeidsrechtbank ten deze niet ambtshalve dient op te treden ⁽⁴⁸⁾.

19. Terloops moge er op gewezen worden dat ook in verband met *tussenvorderingen* bevoegdheidsproblemen zich kunnen voordoen: wanneer de wijziging of uitbreiding van de aanvankelijke vordering, in de loop van een behandeling op tegenspraak, en binnen de grenzen gesteld bij het artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek, op een exceptie van onbevoegdheid vanwege de tegenpartij stuit, zo kan de eiser overeenkomstig het artikel 639 van het Gerechtelijk Wetboek vragen dat de arrondissementsrechtbank het bevoegdheidsgeschil zou beslechten. Ook kan de arbeidsrechtbank ambtshalve, wanneer de eiser zelf de onbevoegdheid niet opwerpt, de zaak naar de arrondissementsrechtbank verwijzen overeenkomstig het artikel 640 van het Gerechtelijk Wetboek ⁽⁴⁹⁾.

Inzake tussenvorderingen ligt het echter voor de hand dat de rechtbank het *volledig* dossier van de rechtspleging, dat de stukken betreffende de hoofdvordering en ook die over de tussenvordering bevat, aan de arrondissementsrechtbank moet overmaken, vermits het artikel 810 van het Gerechtelijk Wetboek alleen splitsing toelaat inzake tegenvorderingen, en het onontbeerlijk is dat de arrondissementsrechtbank het geheel van hoofdvordering en bijkomende tussenvordering samen zou onderzoeken.

20. Welke is nu de weerslag van het instellen van een tegenvordering op de *aanleg*?

Zoals reeds vermeld werd bij gelegenheid van het overlopen van de historiek der tegenvorderingen, verbood de organieke wet van 9 juli 1926 aan de werkrechtshouders het cumuleren van het bedrag van de hoofdvordering met het bedrag van de tegeneis, met het gevolg dat vrij dikwijls noch de hoofdvordering, noch de tegenvordering het bedrag van de laatste aanleg overtrof, en hoger beroep dus uitgesloten was ⁽⁵⁰⁾.

Voortaan, naar luid van het *artikel 620* van het Gerechtelijk Wetboek, moet om de ontvankelijkheid van het hoger beroep te beoordelen het bedrag van de hoofdvordering worden samengeteld met het bedrag van de tegenvordering, die ofwel ontstaat uit de overeenkomst of uit het

feit dat aan de oorspronkelijke vordering ten grondslag ligt, ofwel ingesteld werd tegen de tergende of roekeloze aard van de hoofdvordering.

Het Gerechtelijk Wetboek heeft dus het artikel 37, § 1 van de vroegere bevoegdheidswet van 25 maart 1876 overgenomen, met het gevolg dat het bedrag van de tegenvorderingen, die *niet* ontstaan uit de overeenkomst of uit het feit, waarop de hoofdvordering is gegrond, niet mogen samengevoegd worden met het bedrag van de hoofdvordering, terwijl wanneer meerdere eisers optreden, de bevoegdheid bepaald wordt door de totale gevorderde som (artikel 560 van het Gerechtelijk Wetboek).

21. Andere vraag die meer bepaald het Arbeidshof aanbelangt: is het mogelijk een tegenvordering voor de eerste maal in graad van hoger beroep te stellen?

Het Gerechtelijk Wetboek bevat geen bepaling, waarbij verbod wordt opgelegd om voor het eerst in hoger beroep een tegenvordering te formuleren.

Alleen inzake echtscheiding op grond van bepaalde feiten heeft het *artikel 30* van de wet van 24 juni 1970 het artikel 1268 van het Gerechtelijk Wetboek aangevuld met de woorden: « Die vorderingen worden niet als nieuwe vorderingen beschouwd ».

Een tegenvordering inzake echtscheiding mag dus voor het eerst in graad van hoger beroep ingesteld worden, doch *impliciet* wordt daarvan afgeleid dat geen nieuwe vorderingen voor het eerst in hoger beroep kunnen ingesteld worden, wat trouwens afbreuk zou doen aan het beginsel van de dubbele graad van jurisdictie en tevens de rechten van de verdediging zou krenken.

Vóór het in werking treden van het Gerechtelijk Wetboek was het stellen in graad van hoger beroep van een nieuwe vordering principieel verboden door artikel 464 van het Wetboek van Burgerlijke rechtspleging: nieuwe eis was enkel toegelaten zo hij strekte tot gerechtelijke compensatie of tot verweer tegen de hoofdvordering.

Tegenvorderingen, die niet in eerste aanleg waren geformuleerd geworden, en die in graad van hoger beroep strekten tot andere doeleinden dan tot compensatie of verdediging tegen de hoofdvordering, werden dan ook onontvankelijk verklaard ⁽⁵¹⁾.

In zijn « verslag over de gerechtelijke hervorming » schrijft de Koninklijke Commissaris: « Het spreekt vanzelf dat, op straffe van de oorspronkelijke eiser te zien beroven van het voordeel van de dubbele aanleg, in de tweede graad van rechtsmacht de tegenvorderingen niet mogen toegelaten worden, tenzij in de mate waarin de nieuwe vordering zelf, in die graad, vatbaar is om ontvangen te worden. Men past daarenboven de bepaling toe van artikel 464 van het thans geldende Wetboek (Wetboek van Burgerlijke rechtspleging): de tegenvorderingen zijn slechts ontvankelijk in beroep in zoverre zij dienen tot verweer in de hoofdvordering of strekken tot gerechtelijke compensatie » ⁽⁵²⁾.

Men komt aldus tot de zonderlinge situatie dat het Gerechtelijk Wetboek het art. 464 van het Wetboek van Burgerlijke rechtspleging heeft opgeheven ⁽⁵³⁾, geen enkele bepaling in die zin in het Gerechtelijk Wetboek heeft overgenomen, maar niettemin de inhoud van het opgeheven artikel laat van kracht blijven!

Doch, vermits het *artikel 807* van het Gerechtelijk Wetboek nu de mogelijkheid biedt om, zelfs in graad van hoger beroep de oorspronkelijke hoofdvordering uit te breiden of te wijzigen, mits inachtneming van de andere voorwaarden door dit artikel gesteld, moet m.i. ook aan de verweerder toegelaten worden voor de eerste maal in graad van hoger beroep, een tegenvordering in te stellen ⁽⁵⁴⁾.

Hoe interpreteert de jongste rechtspraak trouwens de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek op dat stuk?

Een recent arrest van het Hof van beroep te Brussel

beslist dat de rechter in hoger beroep onbevoegd is om kennis te nemen van tegenvorderingen, die niet vóór de eerste rechter werden ingesteld. Dit zou enkel mogelijk zijn, verklaart het Hof, wanneer in een hangend geding de hoofdvordering uitgebreid of gewijzigd werd, en verweerder niet enkel zijn verweermiddelen tegen deze uitgebreide of gewijzigde vordering kan doen gelden, maar tevens gerechtigd moet zijn een tegenvordering in te stellen ⁽⁵⁵⁾.

Het schijnt dus wel dat men zich oriënteert naar een redelijke ontvankelijkheid van tegenvorderingen voor de eerste maal vóór de rechter in hoger beroep geformuleerd.

22. Meer specifiek tot het domein van de arbeidsrechtbanken, behoort de *verzoeningspoging*, die elk debat, op straffe van nietigheid, moet voorafgaan in de materies, opgesomd in de artikelen 578 en 599 van het Gerechtelijk Wetboek.

Vóór het in werking treden van het Gerechtelijk Wetboek werden aan de bepaling van artikel 55 van de wet van 9 juli 1926 uiteenlopende interpretaties gegeven, wanneer het niet een hoofdvordering, maar een tegenvordering betrof:

a./ volgens sommigen was de verzoeningspoging niet vereist omdat de tegenvordering toegelaten was voor de eerste maal in hoger beroep en zulks ipso facto de vrijstelling van verzoeningspoging meebracht ⁽⁵⁶⁾.

b./ anderen waren integendeel van oordeel dat de werkrechtsherraad voorafgaandelijk de verzoeningspoging moest laten doorgaan wanneer een tegenvordering werd ingesteld ⁽⁵⁷⁾.

Deze controverse wordt zelfs geïllustreerd door twee recente arresten:

— het ene gevelde door het Arbeidshof te Luik op 18 oktober 1971 ⁽⁵⁸⁾, dat de verzoeningspoging vóór de werkrechtsherraad verplicht acht wanneer een tegenvordering werd ingesteld.

— het ander arrest gewezen door het Arbeidshof te Gent op 6 september 1971 ⁽⁵⁹⁾, dat integendeel een voorafgaande verzoeningspoging vóór de werkrechtsherraad in dat geval overbodig acht.

Het Gerechtelijk Wetboek heeft allermint een klare toestand geschapen, zodanig zelfs dat reeds verscheidene bijdragen desaan gaande werden gepubliceerd, zonder evenwel tot een juridische en afdoende oplossing te kunnen komen: indien men de tekst van artikel 734 van het Gerechtelijk Wetboek leest, zou men moeten aannemen dat door «vorderingen» de wetgever niet enkel de hoofdvorderingen, maar ook de tegenvorderingen en tussenvorderingen heeft willen verstaan ⁽⁶⁰⁾.

Het wil mij nochtans voorkomen, dat wanneer een tegenvordering geformuleerd wordt, het debat vóór de arbeidsrechtbank reeds werd aangevangen, en het bijgevolg niet meer mogelijk is en bovendien dan nog weinig zin heeft om nog een verzoeningspoging te houden.

Deze mening wordt bijgetreden door *Pierre Rouard* in een uitvoerige studie, gepubliceerd in de «*Journal des Tribunaux*» ⁽⁶¹⁾.

23. Om volledig te zijn, blijft mij ten slotte nog een kort woord te wijden aan een rechtsregel, waarvan de toepassing in de praktijk vrij zeldzaam is; het geldt de regel uitgedrukt bij wijze van rechtspreuk: «*tegenvordering op tegenvordering geldt niet*» («*Reconvention sur reconvention ne vaut*»).

De rechtsleer en de rechtspraak zijn van oordeel dat alleen de verweerder ertoe gerechtigd is een tegenvordering te formuleren, maar dat aanlegger niet meer het recht heeft om vervolgens op zijn beurt een tegenvordering in te stellen ⁽⁶²⁾. Die tegenvordering van aanlegger is trouwens een eenvoudig verdedigingsmiddel tegen de aanspraken van de verweerder.

Bovendien kan de oorspronkelijke aanlegger steeds vóór dezelfde rechtbank een andere vordering aanhangig maken die met zijn eerste vordering samenhangend is ⁽⁶³⁾.

Het Gerechtelijk Wetboek heeft dan ook terecht deze rechtsregel niet opgenomen in het Gerechtelijk Wetboek.

24. De kring van de tot nog toe afgelegde rondgang van de betwistingen tot dewelke tussenvorderingen en tegenvorderingen aanleiding geven behoort nu te worden afgesloten door een bondig overzicht van de rechtsproblemen die voor de arbeidsgerechten gerezen zijn in verband met:

II. De vorderingen tot tussenkomst.

25. Het hoofdstuk XIII bestaande uit de artikelen 257 tot 306 van het Koninklijk besluit van 4 november 1963 tot uitvoering van de wet van 9 augustus 1963, tot instelling en organisatie van een regeling voor *verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering*, (gewijzigd bij de Koninklijke besluiten van 5 januari, 20 juni, 11 september en 23 oktober 1967, 29 maart en 13 september 1968 en 10 januari 1969), werd opgeheven door het artikel 12 - 14° van Afdeling III, Hoofdstuk II, Titel II van hoofdartikel 2 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek, zoals dit gewijzigd werd door artikel 11 - 2° van de wet van 12 mei 1971. Artikel 296 van voormeld Koninklijk besluit van 4 november 1963 voorzag de *tussenkomst* en *ambtshalve oproeping in het geding*, terwijl artikel 297 het *derdenverzet* behandelde.

Aldus, naar luid van artikel 2 van het Gerechtelijk Wetboek, dienen alle voorschriften ervan betreffende de *burgerlijke rechtspleging* toepassing te vinden in deze bijzondere materie vóór de arbeidsgerechten ⁽⁶⁴⁾.

26. Een voorafgaandelijke opmerking betreffende de werking van de ziekteverzekering lijkt mij geboden om de problemen van de *tussenkomst* ter zake duidelijker te maken.

Het algemeen beheer van de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering berust bij het *Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering* (R.I.Z.I.V.), openbare instelling met rechtspersoonlijkheid, geklasseerd in de organismen van categorie B bij de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut ⁽⁶⁵⁾. Het R.I.Z.I.V. is *geen* verzekeringsinstelling die *uitkeringen* toekent. Het *ontvangt de bijdragen* die voor de ziekteverzekering aan de Rijksmaatschappelijke Zekerheid zijn betaald en *verdeelt* die bijdragen onder de eigenlijke *verzekeringsinstellingen*.

Het zijn daarentegen de *verzekeringsinstellingen* die met het *uitbetalen van de uitkeringen* belast zijn alsmede met de eventuele *terugvorderingen* ⁽⁶⁶⁾, wat echter niet belet dat:

a./ het R.I.Z.I.V. bovendien een *algemeen toezicht* op de ziekteverzekering uitoefent;

b./ de Algemene Raad van het R.I.Z.I.V. *burgerlijke vorderingen* ⁽⁶⁷⁾ zoals bedoeld bij artikel 8 - 8° van de wet van 9 augustus 1963 *aanhangig* kan maken vóór de gewone rechtbanken of vóór de in artikel 100 van deze wet bedoelde rechtscollages, thans door de arbeidsgerechten vervangen.

Onder de verzekeringsinstellingen dient verder een onderscheid te worden gemaakt tussen:

a./ Aan de ene kant, de *ziekenfondsen*, gewoonlijk *mutualiteiten* genoemd, die vrij worden opgericht en op hun beurt aangesloten zijn bij een landsbond, privaatrechtelijke instelling belast met de toepassing van de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering en derhalve als *uitvoeringsorganen* betrokken bij een openbare dienst ⁽⁶⁸⁾;

b./ Aan de andere kant, de gewestelijke diensten van verzekering tegen ziekte en invaliditeit welke afhangen van

de officiële « *Hulpkas voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering* ». Hier zal de gerechtigde die geen lid went te worden van één der gemachtigde landsbonden, of die door hen als lid niet aanvaardt wordt, zich kunnen laten inschrijven ingevolge het artikel 169 van het Koninklijk besluit van 4 november 1963. Op diens verzoek tot inschrijving is de Hulpkas *verplicht* in te gaan ⁽⁶⁹⁾.

27. In de door de wetgever op die wijze uitgedachte verhouding tussen de verzekeringsinstellingen en het R.I.Z.I.V. bestaat er slechts één geval waar dit laatste aan bedoelde organismen de terugbetaling van prestaties kan weigeren, namelijk in geval van *ten onrechte uitbetaalde prestaties*. Zo er daarentegen geen tekst bestaat die het R.I.Z.I.V. in de mogelijkheid stelt aan een verzekeringsorganisme de terugbetaling te weigeren van prestaties, metterdaad verschuldigd aan de rechthebbende ⁽⁷⁰⁾ neemt dit nochtans niet weg dat het Rijksinstituut, uit de hem opgedragen taak die erin bestaat na te gaan of de werking van de verzekeringsinstellingen wel conform is met de desbetreffende uitgevaardigde wetten en verordeningen, eventueel hier ook een gebeurlijk recht tot *tussenkost* kan halen ⁽⁷¹⁾.

Kortom zal uit de uiteengezette dualiteit, (zie onder nr. 26 hierboven) tussen enerzijds het R.I.Z.I.V., financieel verdelingsorganisme met algemene taak van controle en toezicht belast, en aan de andere kant de verzekeringsinstellingen, uitvoeringsorganen belast met het uitbetalen van uitkeringen en de eventuele terugvordering ervan, een zodanige interpenetratie kunnen ontstaan dat deze noodzakelijkerwijze aanleiding zal geven tot vorderingen tot *vrijwillige of gedwongen tussenkost*. Het zal dan ook verder aan de arbeidsgerechten behoren, in ieder afzonderlijk geval, na te gaan of, rekening houdend met de reglementaire en wettelijke bepalingen ter zake van toepassing, het bestaan van enig *belang* deze tussenkosten al dan niet rechtvaardigt.

28. In die optiek heeft een uitvoerig gemotiveerd arrest gevelde door de 7e Kamer van het Arbeidshof te Gent - Afdeling Brugge - d.d. 9 maart 1972 (tot nog toe niet gepubliceerd) een nauwkeurige toepassing gemaakt van hoger bedoelde principes.

De beslissing van de Klachtencommissie van Kortrijk V.Z.I. d.d. 23 juni 1970 werd door dit arrest gedeeltelijk hervormd met de beslissing dat de rechtsopvolgers van een vooroverleden verzekerde, die tweemaal hetzelfde bedrag, dekkende dezelfde invaliditeitsuitkering over dezelfde periode, ontvangen had, éénmaal uit hoofde van terugvorderbare voorschotten uitgekeerd door de Belgische verzekeringsinstelling en andermaal uit hoofde van het achteraf aan de verzekerde door de Franse instelling rechtstreeks overgemaakt aandeel, onvoorwaardelijk gehouden waren dit dubbel gebruik te herstellen. De trouwens niet betwiste verschuldigde som die hun rechtsvoorganger ten titel van terugvorderbare voorschotten had ontvangen dient dan ook te worden terugbetaald aan de verzekeringsinstelling die de voorschotten heeft uitgekeerd, daar artikel 97 van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering nergens bepaalt waar de vergissing, die aanleiding gaf tot onrechtmatige uitkeringen, moet begaan zijn.

De *vordering tot gedwongen tussenkost* voor het eerst in hoger beroep bij dagvaarding betekend door de geïntimeerde: Landsbond der Christelijke Mutualiteiten aan het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering, werd ontvankelijk en gegrond verklaard, zodat het *arrest gemeen en tegenstelbaar* werd verklaard aan de verweerder op tussenkost, het R.I.Z.I.V.

29. Het Arbeidshof stelt in zijn arrest vast dat de dagvaarding tot *gedwongen tussenkost*, voor het eerst in hoger beroep betekend, ontvankelijk is als het voorwerp ervan uitsluitend beperkt is tot de *gemeen- en tegenstelbaarverklaring* van het arrest aan het R.I.Z.I.V. dat vrijwillig door *derdenverzet* had kunnen tussenkomen, doch verwaarloosd heeft dit te doen.

Moge ik er hier aan herinneren dat, naar luid van de bepalingen van de artikelen 15 en 16 van het Gerechtelijk Wetboek, de *tussenkost* een *tussenvordering* is waarbij een derde persoon partij wordt in het geding. Zij kan *vrijwillig* zijn wanneer de derde spontaan opkomt, of *gedwongen* wanneer de tussenkostende partij door een van de reeds in het geding betrokken partijen gedagvaard wordt. Sommige tussenkosten zijn *bewarend* omdat zij ertoe strekken de belangen van de tussenkostende partij of van een der partijen in het geding te *beschermen*.

Agressieve tussenkosten beogen daarentegen het uitspreken van een *veroordeling* of het horen *bevelen* van een *vrijwaring*. Wat de vormen ervan betreft, geschiedt de vrijwillige tussenkost bij *verzoekschrift*, terwijl de gedwongen tussenkost bij *dagvaarding* zal moeten ingesteld worden.

Tussen partijen echter kan zij, zoals elke tussenvordering, aangebracht worden bij *conclusies*. Evenwel mag zij geen afbreuk doen aan de rechten van de verdediging, noch het berechten van de hoofdvordering vertragen ⁽⁷²⁾.

In hoger beroep kan de tussenkost niet voor de eerste maal plaatsvinden wanneer zij ertoe strekt een *veroordeling* te bekomen.

Voormelde principiële beschouwingen ⁽⁷³⁾ werden in de artikelen 811 tot en met 814 van het Gerechtelijk Wetboek overgenomen zodat de ontwerpers ervan grotendeels erin geslaagd zijn de vroeger in verscheidene wetteksten verspreide begrippen van tussenkost en vrijwaring ⁽⁷⁴⁾, alsmede vaststaande strekkingen van de rechtspraak hieromtrent, op een coherente wijze samen te ordenen.

30. Na in zijn arrest van 9 maart 1972 te hebben verklaard dat de dagvaarding tot gedwongen tussenkost, voor het eerst in graad van hoger beroep betekend, slechts ontvankelijk is tegenover derden die het recht hadden tussen te komen en het niettemin verwaarloosd hebben, stelt het Arbeidshof te Gent verder vast dat het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering ter zake gerechtigd ware geweest de procedure van *derdenverzet* aan te wenden en er ongetwijfeld *belang* bij had ⁽⁷⁵⁾. Uit de tekst van een brief door het R.I.Z.I.V. aan de Landsbond der Christelijke Mutualiteiten gericht, in verband met de toepassing van de Verordeningen 3 en 4 van de Europese Economische Gemeenschap inzake de sociale zekerheid van de migrerende werknemers, waarin de terugvordering bevolen wordt van de provisionele voorschotten die door de Franse instelling rechtstreeks aan de verzekerde uitbetaald werden, haalt het Hof het *materieel bewijs* van de onvoorwaardelijke opdracht die door de verweerder op gedwongen tussenkost aan de verzekeringsinstelling gegeven werd, binnen het raam van zijn wettelijke bevoegdheid. Tevens kan van daaruit het werkelijk bestaan van een *belang* achterhaald worden, voorwaarde die door een *constante rechtspraak* onmisbaar wordt geacht ⁽⁷⁶⁾.

Terloops, is het niet zonder belang, in verband hiermede er op te wijzen dat een eiser in hoger beroep, die in eerste aanleg werd afgewezen omdat hij *het bewijs* van zijn recht niet leverde en ook in hoger beroep dit bewijs niet brengt, ertoe gemachtigd is om in besluiten te verwijzen naar de *bewijsmiddelen*, die door een *tussenkostende partij* werden aangebracht ⁽⁷⁷⁾.

31. Zo de artikelen 15 en 16 van het Gerechtelijk Wet-

boek voortaan de organieke teksten geworden zijn zowel van de tussenkomst als van de vrijwaring, wordt nochtans nergens uitdrukkelijk de *gemeen- en tegenstelbaarverklaring* van het vonnis of arrest erin vernoemd.

Dit rechtsbegrip wordt trouwens evenmin in de artikelen 811 tot en met 814 van het Gerechtelijk Wetboek vermeld.

De oproeping tot verklaring van gemeenschappelijk vonnis werd steeds beschouwd als een loutere *bewarende tussenkomst* waardoor een derde persoon gedaagd wordt ten einde hem in staat te stellen de procedure te volgen en zijn verweermiddelen voor te dragen.

De uitspraak wordt niet *tegen* die derde, doch enkel *in zijn aanwezigheid* gedaan⁽⁷⁸⁾, zodat het gezag van het rechterlijk gewijsde te zijnen opzichte onbetwistbaar wordt.

Dergelijk tussenkomst vertoont dus niet het *agressief karakter* van de *vrijwaring*, die ertoe strekt een *veroordeling* te bekomen, terwijl de gemeenverklaring van vonnis of arrest slechts de *tegenstelbaarheid* van het gewijsde aan de verweerder op gedwongen tussenkomst beoogt⁽⁷⁹⁾.

Een gevestigde rechtspraak heeft dan ook, in strijd met een deel van de rechtsleer, de ontvankelijkheid van dergelijke bewarende tussenkomst voor de eerste maal in graad van hoger beroep verricht algemeen aanvaard⁽⁸⁰⁾, zodat uw Arbeidshof ter zake de draagwijdte van de bepalingen van artikel 812 - tweede lid van het Gerechtelijk Wetboek duidelijk heeft bepaald. Tevens wordt het bewarend karakter van deze vordering nog afgeleid van de identiteit naar *voorwerp* of *oorzaak* van het geschil waarover de eerste rechter had beslist, aldus de nadruk leggend op de juridische begrippen die in de loop van het geding de onveranderlijkheid van de vordering waarborgen⁽⁸¹⁾.

32. Ten slotte moet ik nog uw aandacht vestigen op de bepalingen van artikel 811 van het *Gerechtelijk Wetboek*, waarbij, afwijkend van een trouwens betwiste rechtspraak, het de hoven en rechtbanken voortaan uitdrukkelijk verboden wordt *ambtshalve* een derde in het geding te betrekken, zodat, na opheffing vanaf 1 november 1970 van Hoofdstuk XIII van het Koninklijk besluit van 4 november 1963 betreffende het inrichten van en de procedure vóór de rechtscollèges (zie hierboven onder nr. 25), de bepaling van § 2 van artikel 296 van dit Koninklijk besluit, waarbij de *ambtshalve oproeping in het geding* voorzien was, geen verdere toepassing meer zal krijgen. De kernachtige uitdrukking van het Hof van beroep van Gent in 1862⁽⁸²⁾:

« en ordonnant la mise en cause d'un tiers, le tribunal prononce sur des choses non demandées et viole les règles du contrat judiciaire », werd aldus, na meer dan honderd jaar, op een onbetwistbare wijze uiteindelijk door de wetgever bekrachtigd. Dit belet echter niet dat, indien het *geschil onplitsbaar* is en niet alle partijen bij het geding betrokken zijn, de rechter de vordering niet kan toelaten doch aan de partijen op hun verzoek de nodige tijd kan verlenen om de rechtspleging te regulariseren⁽⁸³⁾.

33. Een tot nog toe niet gepubliceerd arrest geveld door het Arbeidshof te Luik - Afdeling Namen - van 10 januari 1971 heeft hiervan toepassing gemaakt in een zaak waarin, bij uitvoering van artikel 51 van de wet van 9 augustus 1963, gewijzigd bij artikel 18 van de wet van 27 juni 1969, de staat van invaliditeit niet verder meer erkend werd en de administratieve beslissing van uitsluiting door de *Geneeskundige Raad voor Invaliditeit* genomen werd.

Het verhaal ingediend tegen het *R.I.Z.I.V.*, waarvan deze raad een orgaan is, en tegen de *verzekeringsinstelling* « *Alliance Nationale des Mutualités Chrétiennes* », is een *onplitsbaar geschil*, daar de beslissing die een einde stelt aan de toestand van invaliditeit en het stopzetten

van de uitbetaling der uitkeringen door het uitvoeringsorganisme n.l. de « Christelijke Landsbond », een *geheel* uitmaken. Daar in eerste aanleg de verzekeringsinstelling verstek liet gaan moest het hoger beroep tegen haar bij dagvaardingsexploot ingesteld worden, wat echter niet gebeurde, zodat het Hof een termijn van drie maanden heeft verleend om, overeenkomstig artikel 1053 van het Gerechtelijk Wetboek, de verzekeringsinstelling te dagvaarden. Verder stipt het Arbeidshof te Luik aan dat deze zienswijze niet alleen overeenstemt met de bepalingen van artikel 271 § 5 van het Koninklijk besluit van 4 november 1963, waarbij uitdrukkelijk voorzien wordt dat, wanneer het voorwerp van het geschil voortvloeit uit een beslissing van één van de bijzondere diensten van het R.I.Z.I.V., dit instituut als tweede verwerende partij in het geding opgeroepen wordt, maar tevens nog volstrekt *verenigbaar* is met de nieuwe regels inzake *tussenkomst* opgenomen in de artikelen 811 tot en met 814 van het Gerechtelijk Wetboek, in werking getreden op 1 november 1970.

34. Uit deze bewoordingen van het arrest van het Arbeidshof te Luik van 10 januari 1971, meen ik de *conclusie* van hetgeen voorafgaat te mogen trekken.

Zo inderdaad de regelen van het burgerlijk procesrecht in de administratieve commissies niet van toepassing waren, tenzij de algemene beginselen van het rechtspreken, en deze rechtscollèges dan ook hun eigen summiere rechtspleging tot en met 31 oktober 1970 hebben toegepast, valt nochtans niet te betwijfelen dat het arbeidsgerecht dat sinds 1 november 1970 in werking is een moeilijke overgangperiode heeft doorgemaakt, want het kwam er op neer, rekening houdend met de opheffing van bijzondere rechtsplegingen en hun kortstondig voortbestaan⁽⁸⁴⁾, en aan de andere kant met het in acht nemen van vaststaande strekkingen van rechtsleer en rechtspraak, die vaak aan de bron staan van de nieuwe gestelde regels van het Gerechtelijk Wetboek, de *eenmaking*, zoals omschreven in artikel 2 van dit wetboek, voor te bereiden in een zin van *verenigbaarheid*.

Aan de hand van de hierboven gecommenterde arresten komt men tot het bevredigend besluit dat de arbeidsgerechten zich van deze kiese taak hebben kunnen kwijten, beziel met dit *begrip van continuïteit*, die het gezond en levendig aspect vertoont van de *rechtstraditie*.

✱

Ik ben er persoonlijk van overtuigd dat, niet enkel in het beperkt domein dat wij vandaag samen hebben doorkruist, maar in alle aangelegenheden die hen door de wet werden toevertrouwd, de arbeidsgerechten die ingeslagen weg verder veilig zullen weten op te stappen, los van elk dogmatisme dat het gevaar zou opleveren de begrippen te verstarren, maar wel integendeel in een geest van steeds nauwe aanpassing aan de eisen van hun sociale opdracht.

✱

Voor de Koning, vorder ik dat het aan het Arbeidshof behage te verklaren dat het zijn werkzaamheden herneemt.

(1) Zie mijn openingsrede op de plechtige terechtzitting van 2 september 1971 vóór het Arbeidshof te Gent: « *Het Arbeidshof en een paar problemen van rechtsbedeling* », R.W. 1971-1972, kol. 881 tot 884, nrs. 1 tot 4.

(2) Voor meer bijzonderheden wordt verwezen naar de bijlagen van de onderhavige openingsrede.

(3) Zie: *Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1963-1964 - nr. 60 - 10 december 1963 - Ontwerp - blz. 65.*

« *Verslag over de Gerechtelijke Hervorming* » door Koninklijk Commissaris Charles Van Reepinghen, - *Uitgave Belgisch Staatsblad*, - 1964 - Deel I - blz. 111.

Pasinomie - 1968 - Supplement - 1967 - afl. 11-12 - Code judiciaire et son annexe - Loi du 10 octobre 1967 - blz. 347, kol. 2.

(4) Zie: *Albert Fettweis: «Handboek voor gerechtelijk recht», deel II, «Bevoegdheid», blz. 186, nr. 335 en voetnoot (8).*

(5) Zie: *Ibidem*, blz. 186, nr. 334.

(6) Zie: *Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1963-1964 - nr. 60 - 10 december 1963 - Ontwerp - blz. 193. - «Verslag over de Gerechtelijke Hervorming», op. cit. onder voetnoot (3) - Deel I - blz. 326.*

Pasinomie - 1968 - op. cit. onder voetnoot (3), blz. 429, kol. 2.

(7) Zie: *R.P.D.B. - Tw. Incident - nr. 2.*

(8) Zie: *Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1963-1964 - nr. 60 - 10 december 1963 - Ontwerp - blz. 193, kol. 2-1°, en in zelfde zin: Arbeidsrbk. Antwerpen (13de K.), 15 maart 1971, niet gepubliceerd.*

(9) Opvatting van het Hof. v. ber. te Gent in twee arresten: 13 juli 1956, J.T. 1957, 43, en 8 april 1959, R.W. 1959-1960, kol. 411.

Zie ook: *Gent, 28 juni 1954, inzake Belgische Staat t./Fauconnier* (niet gepubliceerd, doch geciteerd in het verslag van Koninklijk Commissaris Van Reepinghen, *Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1963-1964 - nr. 60 - 10 december 1963 - Ontwerp blz. 197 - kol. 1).*

(10) Zie: *Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1963-1964 - nr. 60 - 10 december 1963 - Ontwerp - blz. 193 - kol. 1, in fine.*

(11) *Cass., 17 december 1925, Pas. 1926, I, 115. - Sic.: Arbeidshof Brussel, (4de K.), 1 juni 1971 (niet gepubliceerd).*

(12) Het Hof van Cassatie heeft zich herhaaldelijk in die zin uitgesproken; zie o.m.: *Cass. 13 november 1916, Pas. 1917, I, 312; Cass. 19 mei 1927, Pas. 1927, I, 228; Cass. 23 maart 1968, J.T. 1968, 345.*

De rechtsleer treedt die zienswijze éénstemmig bij; zie o.m.: *R.P.D.B. - Tw. Demande nouvelle, nr. 3.*

(13) Zie: *Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1963-1964 - nr. 60 - 10 december 1963 - Ontwerp - blz. 193, 5°.*

Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1964-1965 - nr. 170 - 9 maart 1965 - Verslag van senator C. De Baeck - Pasinomie - op. cit. onder voetnoot (3), blz. 861, kol. 2, in fine.

(14) *Brussel, 30 oktober 1970, Pas. 1971, II, 54.*

(15) Zie *Willem Verougstraete: «De rechtspleging voor de nieuwe arbeidsgerechten», 1969 - UGA - Heule - nr. 98 - blz. 54 en nr. 120 - blz. 106.*

(16) « *Les Nouvelles* » - « *Droit Social* » - B. II - nrs. 208, 291 en 347.

Braas: «Procédure civile» - B. I - nr. 708, voetnoot (2).

(17) *Cass., 4 december 1941, Pas. 1941, I, 442.*

(18) *Willy Brosens: «Beroep in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel» - A.P.R. - nr. 93 - blz. 81.*

(19) *Werkr. R. in ber. Gent, 23 april 1956, inzake Blaes t./ Seeuws* (niet gepubliceerd); idem, 18 juni 1962, inzake *Jongensschool te Baasrode t./ D'Hooghe* (niet gepubliceerd).

(20) Zie: *Albert Fettweis, op. cit. onder voetnoot (4), nr. 136, blz. 86 en de voetnoten (3) (4) (5) (6).*

(21) Zie: *ibidem*, nr. 138, blz. 87.

(22) *R.P.D.B. - Tw. Demande reconventionnelle, nr. 149. De Paepe - B. II - blz. 216 - nr. 28. Pand. Belges, Tw. Demande reconventionnelle, nr. 93.*

(23) Zie *Willem Verougstraete, op. cit. onder voetnoot (15), blz. 94, nr. 98.*

(24) *Art. 563, derde lid - Ger. Wk.*

(25) *Art. 563, eerste lid - Ger. Wk.*

(26) *Arbeidshof Brussel, 4de K., 30 juni 1971, inzake V.Z.W. Saint-Vincent t./ Mattez - Pas. 1972, II, 354.*

(27) *Arbeidshof Luik, 4de K., 4 oktober 1971, J.T. Tr., 1972, 86.*

(28) *Art. 634 - Ger. Wk.*

(29) *Art. 563, derde lid - Ger. Wb.*

(30) Zie o.m.:

De Page, deel I, uitg. 1962, nr. 133, blz. 166;

Van Lennep: «Burgerlijk procesrecht», deel IV, nrs. 362, 455, 457, 458;

Glasson: «Procédure civile», deel I, nr. 171;

R.P.D.B. - Tw. Action - nr. 278;

Paul Pollet: «Des dommages-intérêts pour procédures téméraires et vexatoires» - Overzichten van rechtspraak in J.T. 1950, blz. 569 tot 571;

J.T. 1955, blz. 597 tot 600;

J.T. 1961, blz. 21 tot 23.

Luik, 10 maart 1937, Pas. 1938, II, 84;

Cass., 15 mei 1941, Pas. 1941, I, 192;

Gent, 10 mei 1954, R.W. 1954-1955, 673;

Rb. Kortrijk, 20 mei 1954, R.W. 1954-1955, 428;

Brussel, 17 juni 1954, Rev. Prat. Not. 1955, 177;

Brussel, 6 juni 1956, J.T. 1956, 530;

Rb. Brussel, 2 mei 1960, J.T., 1961, 26;

Cass., 29 november 1962, R.W. 1962-1963, 1529;

Rb. Brussel, 5 juni 1963, R.W. 1963-1964, 923.

(31) Zie o.m.:

Brussel, 22 maart 1962, J.T. 1963, 192;

Brussel, 28 oktober 1969, J.T. 1970, 29;

Brussel, 15 december 1969, R.W. 1969-1970, 1055.

(32) Zie o.m.:

Vredeger. Mechelen, 2de kanton, 28 juni 1963, R.W. 1963-1964, 200;

Vredeger. Antwerpen, 1ste kanton, 6 november 1963, R.W. 1963-1964, 1933.

(33) Zie: *Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1963-1964 - nr. 60 - 10 december 1963 - Ontwerp - Verslag Van Reepinghen - blz. 20 en de referten vermeld onder voetnoot (10), o.m.: noot bij Cass., 27 februari 1958, Pas. 1958, I, 712.*

(34) Zie: *Albert Fettweis, op. cit. onder voetnoot (4), blz. 14, nr. 19.*

(35) Zie: *Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1964-1965 - nr. 170 - 9 maart 1965 - Verslag van senator C. De Baeck - Pasinomie, op. cit. onder voetnoot (3), blz. 862, kol. 1.*

(36) Zie: *Albert Fettweis, op. cit. onder voetnoot (4), blz. 87, nr. 138.*

(37) Zie: *Prof. Dr. Marcel Storme in postuniversitaire leergang: «Sociaal procesrecht», blz. 132.*

(38) Zie o.m.: *Vredeger. Harelbeke, 30 maart 1972, R.W. 1971-1972, kol. 1804.*

(39) Zie onder voetnoot (33) hierboven, alsook: *R.P.D.B., Tw. Demande reconventionnelle, nr. 31.*

(40) Zie immers *art. 774 - Ger. Wk.*

(41) *Art. 563, eerste lid - Ger. Wk.*

(42) Zie:

Braas: «Précis de procédure civile», B. I, uitg. 1944, nr. 699.

R.P.D.B., Tw. Demande reconventionnelle, nr. 26.

« *Les Nouvelles* », *Tw. Juridictions du travail*, nr. 291.

Rb. Verviers, 14 maart 1883, Pas. 1883, III, 225.

Rb. Brussel, 10 december 1887, Pas. 1888, III, 22.

(43) *Pand. Belges, Tw. Compétence civile, nr. 192.*

Rb. Kooph. Antwerpen, 20 september 1965, R.W. 1966-1967, 318.

(44) Zie: *Paul Pollet, op. cit. onder voetnoot (30), J.T. 1950, blz. 569, nr. 3.*

Albert Fettweis, op. cit. onder voetnoot (4), blz. 90, voetnoot (24).

Rb. Antwerpen, 17 november 1953, R.W. 1953-1954, 1728.

Brussel, 10 oktober 1955, J.T. 1955, 699.

Brussel, 31 maart 1969, Pas. 1969, II, 153.

(45) Pas. 1964, I, 64 en de voetnoot.

(46) Art. 563, tweede lid - Ger. Wk.

(47) Zie: Albert Fettweis, op. cit. onder voetnoot (4), blz. 92, nr. 147.

(48) Zie: G. Demez: «*La compétence territoriale des tribunaux du travail*», J.T. Tr., 1972, blz. 166.

(49) Zie: Denyse Chabot: «*Le règlement des incidents de compétence*», Ann. Fac. Dr. Liège, 1969, blz. 421.

(50) Zie: Werkrechtssraad in beroep Gent, 21 oktober 1963, inzake Goossens t./Devogelaere (niet gepubliceerd).

(51) Zie: R.P.D.B., Tw. Demande reconventionnelle, nr. 195.

(52) Zie: Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1963-1964 - nr. 60 - 10 december 1963 - Ontwerp - Verslag Van Reepinghen, blz. 199.

(53) Artikel 13 van de opheffingsbepalingen onder art. 2 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Ger. Wk.

(54) Dergelijke overweging werd trouwens uitdrukkelijk uitgebracht door de Koninklijk Commissaris Van Reepinghen in zijn verslag: Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1963-1964 - nr. 60 - 10 december 1963 - Ontwerp - blz. 193, in fine.

(55) Brussel (1ste K.), 14 februari 1972, R.W. 1971-1972, 1787.

(56) Werkrechtssr. in beroep Hasselt, 28 januari 1964, Tijdschr. voor sociaal recht, 1964, blz. 131.

Zie ook:

Prof. F. Van Goethem, en R. Geysen: «*Arbeidsrecht*», 1951, blz. 300.

«*Les Nouvelles*», «*Droit Social*», Tw. Juridictions du travail - B. II, nr. 227.

(57) R.P.D.B. - Tw. Conseil de prud'hommes, nr. 320.

(58) Arbeidshof Luik (4de K.) inzake Hansenne t./ S. A. Trimlaine (niet gepubliceerd).

(59) Arbeidshof Gent (2de K.) inzake Goeminne t./ De Spiegeleer (niet gepubliceerd).

(60) Zie:

W. Verougstraete, op. cit. onder voetnoot (15), blz. 62, nr. 59:

W. Verougstraete: «*Le préliminaire de conciliation*», J.T. 1970, blz. 129.

(61) Pierre Rouard: «*Le préliminaire de conciliation dans le Code judiciaire*», J.T. 1970, blz. 718 e.v., meer bepaald blz. 722.

(62) Het Hof van beroep te Luik, bij een arrest van 30 april 1936, (Pas. 1937, II, 6) heeft nochtans een tegenvordering toegelaten, die ingesteld werd door een partij, wier hoofdvordering tot echtscheiding in eerste aanleg was afgewezen, terwijl de tegenvordering van de tegenpartij als gegrond werd beschouwd.

(63) R.P.D.B., Tw. Demande reconventionnelle, nr. 17.

(64) Procureur-generaal R. Hayoit de Termicourt: «*Considérations sur le projet de Code judiciaire*», openingsrede vóór het Hof van Cassatie op 1 september 1966, J.T. 1966, blz. 497 tot 502.

H. Lenaerts: «*Sociaal Procesrecht*» - Gent - Story Scientia - 1968 - blz. 116-117 - «*Les juridictions du travail*», Bulletin de la Fédération des Industries belges, 1970, nr. 31, blz. 64.

A. Kohl, noot onder arrest Arbeidshof Luik, 3 november 1971, J.T. Tr. 1972, blz. 40.

(65) Art. 6 der wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering.

(66) Artt. 70-97 van voormelde wet.

(67) Cass., 10 juni 1968, R.W. 1968-1969, 507 en de noot. Inf. Bl. R.I.Z.I.V. 1968, 215.

(68) Raad van State, 28 oktober 1969, Arr. en Adv. R. v. St. 1969, 976.

(69) Parl. Besch. - Senaat - Parlem. Vragen - Vraag nr. 170 - Bulletin van 10 januari 1964.

(70) Arbeidsr. Nijvel, afdeling Waver, 5 november 1971, J.T. Tr. 1972, 30.

(71) Raad van State, 5 mei 1970, Arr. R. v. St., deel XIV, nr. 14.115, inzake R.I.Z.I.V. t./ Pictquin.

Arbeidshof Brussel (10e K.), 8 april 1971, Inf. Bl. R.I.Z.I.V., 1971, blz. 342.

Arbeidshof Brussel (10de K.), 4 oktober 1971, Inf. Bl. R.I.Z.I.V., 1971, blz. 346.

Arbeidshof Luik, (5de K.), 23 november 1971, Inf. Bl. R.I.Z.I.V., 1972, blz. 49.

(72) Zie evenwel de controverse vermeld door Roger Rasir, Louis Haenen en Antoine Duquesne in hun verslag «*La Procédure*» - «*Etude du projet de Code judiciaire*», Seminarie ingericht te Ligneuville op 4 en 5 maart 1966, Fac. Dr. Liège - Martinus Nijhoff - 's Gravenhage - 1966 - blz. 97 en 98 - sub. nr. III.

(73) Zie:

Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1963-1964 - nr. 60 - 10 december 1963 - Ontwerp - Verslag van Kon. Comm. Van Reepinghen, blz. 20 en 21.

Albert Fettweis, op. cit. onder voetnoot (4), nrs. 151 tot en met 159, blz. 96 tot en met 98.

(74) R.P.D.B., Tw. Intervention en matière civile, nrs. 5 en 6.

(75) Brussel, 12 maart 1955, J.T. 1955, 438.

Arbeidshof Brussel, afdeling Bergen (10e K.), 9 april 1971, Inf. Bl. R.I.Z.I.V., 1971, blz. 192-193.

(76) Cass., 18 november 1966, Pas. 1967, I, 369;

Cass., 17 februari 1967, Pas. 1967, I, 751;

Cass., 10 maart 1967, Pas. 1967, I, 848;

Cass., 17 oktober 1968, Pas. 1969, I, 181.

(77) Arbeidshof Brussel, 8 april 1971, Inf. Bl. R.I.Z.I.V., 1971, blz. 342.

(78) Braas: «*Précis de procédure civile*», B. II, blz. 575, nr. 1102.

(79) Garsonnet en Cézard-Bru: «*Traité théorique et pratique de procédure*», B. III, blz. 197, nr. 574.

(80) Cass., 18 september 1947, en noot R.H., Pas. 1947, I, 359.

Cass., 21 november 1950, Pas. 1951, I, 169.

Cass., 4 maart 1955, Pas. 1955, I, 732, en opm. R.H.

Brussel, 24 december 1962, J.T. 1963, 120.

Brussel, 25 juni 1965, J.T. 1966, 26.

Anders: Glasson, Tissier en Morel, B. I, nr. 250.

Albert Fettweis: «*Eléments de la compétence et de la procédure civile*» - Presses universitaires Liège - 1962 - blz. 606 - Braas: op. cit. onder voetnoot (77), B. II, nr. 1231 - Bernard et Simont, Chronique - R.C.J.B. 1959, blz. 80, nr. 34.

(81) A.P.R. - Willy Brosens - Tw. Beroep in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel, blz. 312 en volg., nrs. 756 tot 759.

Advocaat-generaal H. Cerckel: «*Beschouwingen over het gerechtelijk contract*», openingsrede vóór het Hof van beroep te Brussel op 1 september 1964, R.W. 1964-1965, kol. 85 en volg.

(82) Gent, 29 april 1862, Pas. 1962, II, 218. - R.P.D.B. Tw. Intervention en matière civile, nrs. 155 tot 158.

(83) Zie: Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1963-1964 - nr. 60 - 10 december 1963 - Ontwerp - Verslag van Kon. Comm. Van Reepinghen, blz. 199.

(84) Zie art. 4 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek.

I. Zaken ambtshalve ingeschreven op de algemene rol
(art. 1 van art. 4 wet 10-10-1967)

1. art. 578 GWB.
2. art. 579 GWB.
3. art. 580 GWB.
4. art. 581 GWB.
5. art. 582 GWB.
6. art. 583 GWB.

Totaal :

II. Nieuwe zaken ingeschreven op de algemene rol
(met uitsluiting van deze bedoeld onder I)

1. art. 578 GWB.
2. art. 579 GWB.
3. art. 580 GWB.
4. art. 581 GWB.
5. art. 582 GWB.
6. art. 583 GWB.

Totaal :

ALGEMEEN TOTAAL :

Beide afdelingen GENT + BRUGGE :

inschrijving algemene rol		eindarrest		tussen- arrest	advies O.M.		schrapping
A	B inning bijdragen	A	B inning bijdragen		S	M	
—	—	45	—	4	6	2	14
—	—	1	—	—	—	—	—
—	—	77	—	4	69	10	3
—	—	13	—	—	8	3	—
—	—	36	—	16	33	14	5
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	172	—	24	116	29	22
106	—	47	—	9	15	—	4
23	—	15	—	7	2	—	—
92	7	69	5	9	55	19	3
39	32	64	16	2	53	24	6
2	—	1	—	1	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
262	39	196	21	28	126	43	13
262	39	368	21	52	242	72	35
524	39	617	21	89	403	130	51
563		638					

ALGEMEEN OVERZICHT
Afdeling BRUGGE

Bedrijvigheid Arbeidshof - GENT - van 1-9-1971 tot 30-6-1972

I. Zaken amtsshalve ingeschreven op de algemene rol
 (art. 1 van art. 4 wet 10-10-1967)

1. art. 578 GWB.

2. art. 579 GWB.

3. art. 580 GWB.

4. art. 581 GWB.

5. art. 582 GWB.

6. art. 583 GWB.

Totaal :
II. Nieuwe zaken ingeschreven op de algemene rol (met uitsluiting van deze bedoeld onder I)

1. art. 578 GWB.

2. art. 579 GWB.

3. art. 580 GWB.

4. art. 581 GWB.

5. art. 582 GWB.

6. art. 583 GWB.

Totaal :
ALGEMEEN TOTAAL :

inschrijving algemene rol		eindarrest		tussen- arrest	advies O.M.		schrapping
A	B inning bijdragen	A	B inning bijdragen		S	M	
—	—	9	—	1	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—
6	—	57	—	5	32	10	6
1	—	8	—	—	3	3	—
4	—	15	—	9	17	6	2
—	—	—	—	—	—	—	—
11	—	89	—	15	52	19	9
72	—	31	—	13	5	—	1
20	—	9	—	2	—	—	—
129	—	101	—	6	97	22	6
29	—	18	—	1	6	16	—
—	—	—	—	—	—	1	—
1	—	1	—	—	1	—	—
251	—	160	—	22	109	39	7
262	—	249	—	37	161	58	16

Bedrijvigheid Arbeidsrechtbanken van 1 september 1971 tot 30 juni 1972

TOTAAL
1-9-1971 - 30-6-1972

1. GENT afd. Gent
afd. Eeklo

TOTAAL

2. DENDER- afd. Dendermonde
MONDE afd. Aalst
afd. St.-Niklaas

TOTAAL

3. OUDE- afd. Oudenaarde
NAARDE afd. Zottegem
afd. Ronse

TOTAAL

4. BRUGGE afd. Brugge
afd. Oostende

TOTAAL

5. KORTRIJK afd. Kortrijk
afd. Roeselare

TOTAAL

6. IEPER

7. VEURNE

TOTAAL

1	2	3	4	ADVIES O.M.		Eindbeslissingen				Tussen- vonnis	Doorh. en afstand.
Inshr. uitgez. kolom 2 en 3	Inning bij- dragen	Homol. arb. ongev.	TOTAAL	Schrijf- telijk	Mon- deling	Inn. bijdr.	Hom. arb. ong.	Andere	TOTAAL		
1526	2542	345	4413	2036	808	1999	315	1126	3440	272	687
180	216	53	449	209	89	166	36	167	369	38	235
1706	2758	398	4862	2245	897	2165	351	1293	3809	310	264
527	631	154	1312	827	211	458	154	494	1106	126	275
580	839	162	1581	1023	254	621	158	560	1339	92	774
599	746	222	1567	1048	273	592	223	593	1408	133	68
1706	2216	538	4460	2898	738	1671	535	1647	3853	351	49
180	243	37	460	167	152	174	37	163	374	41	67
271	296	74	641	270	201	250	74	243	567	63	628
249	343	47	639	157	225	245	46	135	426	54	59
700	882	158	1740	594	578	669	157	541	1367	158	184
989	1708	262	2959	529	1387	1369	238	896	2509	93	221
555	862	94	1511	249	722	737	87	467	1291	41	70
1544	2570	356	4470	778	2109	2106	325	1363	3794	134	291
617	1232	277	2126	198	1290	1008	270	526	1803	138	284
362	720	167	1249	104	694	564	129	298	991	53	157
979	1952	444	3375	302	1984	1572	399	824	2795	191	441
285	394	97	776	76	356	263	90	202	555	51	99
192	405	44	641	50	396	299	44	139	482	30	96
7112	11177	2035	20324	6943	7058	8745	1901	6009	16655	1225	2572

Bedrijvigheid Arbeidsrechtbanken van 1 september 1971 tot 30 juni 1972

565

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

566

**TOTAAL
van 1-9-1971 - 30-6-1972**

**I. Zaken ambtshalve ingeschreven
op de algemene rol (art. 1 van
art. 4 wet 10-10-1967)**

- 1. art. 578 GWB.
- 2. art. 579 GWB.
- 3. art. 580 GWB.
- 4. art. 581 GWB
- 5. art. 582 GWB.
- 6. art. 583 GWB.

Totaal

**II. Nieuwe zaken ingeschreven op
de algemene rol (met uitsluiting
van deze bedoeld onder I)**

- 1. art. 578 GWB.
- 2. art. 579 GWB.
- 3. art. 580 GWB.
- 4. art. 581 GWB.
- 5. art. 582 GWB.
- 6. art. 583 GWB.

Totaal

Algemeen totaal

1	2	3	4	ADVIES O.M.		Eindbeslissingen				Tussen- vonnis	Doorh. en afstand.
Inshr. uitgez. kolom 2 en 3	Inning bij- dragen	Homol. arb. ongev.	TOTAAL	Schrijf- telijk	Mon- deling	Inn. bijdr.	Hom. arb. ong.	Andere	TOTAAL		
40	—	—	40	2	—	—	—	109	109	52	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	—	—	3	309	74	—	—	352	352	45	51
1	—	—	1	111	28	1	—	113	114	6	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	—	—	44	422	102	1	—	574	575	103	93
1867	—	—	1867	28	4	—	—	1335	1335	250	208
959	—	2035	2994	2	—	—	1901	767	2668	275	15
2884	4656	—	7540	4183	3002	4250	—	2304	6554	345	932
976	6521	—	7497	2040	3850	4494	—	822	5316	86	1282
380	—	—	380	268	99	—	—	204	204	166	42
2	—	—	2	—	1	—	—	3	3	—	—
7068	11177	2035	20280	6521	6956	8744	1901	5435	16080	1122	2479
7112	11177	2035	20324	6943	7058	8745	1901	6009	16655	1225	2572

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 21 april 1972.

Afdelingsvoorzitter: Ridder J. Rutsaert.

Raadsheren: MM. A. de Vreese (verslaggever),

J. Garniers, A. Meeus en J. Sury.

Advocaat-generaal: M. E. Krings.

Advocaten: Mrs. A. Houtekier en G. van Hecke.

Onrechtmatige daad. — Aansprakelijkheid. — Zaken. — Gebrekkige inrichting en organisatie van een interneringscentrum.

De weduwe van een geïnterneerde vraagt vergoeding voor de schade voortspruitend uit het overlijden van haar man, dat toe te schrijven is aan de ontbering, doorstaan ter oorzaak van de gebrekkige inrichting en organisatie van het interneringscentrum. Het bestreden arrest schrijft de schade niet toe aan een gebrek van de materiële elementen van het interneringscentrum, maar aan een gebrek van een samengesteld geheel dat niet alleen bestaat uit een aantal materiële roerende en onroerende elementen, maar dat ook de inrichting en functioneren van diensten omvat met de menselijke tussenkomst die zulks veronderstelt.

Zulk samengesteld geheel valt niet onder de in art. 1384, lid 1, B.W., bedoelde zaken welke men onder zijn bewaring heeft.

Belgische Staat t./ Pintelon.

Gelet op het bestreden arrest, op het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1382, 1383 en 1384, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest eiser veroordeelt om aan verweerster, uit hoofde van het overlijden van haar echtgenoot, een schadevergoeding te betalen van 254.012 fr. om de redenen: « dat naar luid van de besluitwet van 12 oktober 1918, het interneren van personen die door hun betrekkingen met de vijand verdacht zijn en de inrichting van de interneringsplaatsen ressorteren onder de bevoegdheid van de Minister van Justitie; dat de beschikking tot internering van 29 september 1944, door de Krijgsauditeur tegen De Vlieger uitgevaardigd, ten uitvoer gelegd werd op 30 september 1944 met opsluiting in het interneringscentrum te Sint-Kruis; dat De Vlieger, geboren op 26 augustus 1887 en lijdend aan zware diabetes, aldaar twaalf dagen later schielijk overleden is door hartzwakte bij gebrek aan aangepast regime en insulinetoediening; dat verweerster de aansprakelijkheid van de Staat vestigt op fouten, gepleegd door de Staat en door zijn aangestelden; dat blijkbaar met deze laatste bedoeld zijn de ambtenaren of organen, belast met het bestuur van het interneringscentrum; dat de Staat in conclusie aanstipt dat, zo de eis tot schadeloosstelling wegens schuldige doding tot onderzoek van ambtswege van de verjaring dwingt, hij zelf althans zijn organen geen wetsovertreding te laste legt; dat de bestuurder en de hoofdgeneesheer van het interneringscentrum erkennen, en ook door de Staat wordt toegegeven, dat de dood van De Vlieger toe te schrijven is aan de ontbering qua voeding, verzorging en geneesmiddelen, doorstaan ter oorzaak van de gebrekkige inrichting en organisatie van het interneringscentrum; dat desaanvaande bewijs wordt overgelegd in het « Overzicht van de Hygiënische en geneeskundige toestand van het interneringskamp te Sint-Kruis-Brugge », door de hoofdgeneesheer opgemaakt op

4 december 1944; dat de organen belast met de leiding van het interneringscentrum, in hun ambtsuitoefening, geen enkele fout treft; dat zij zelfs in weerwil van officiële onderrichtingen, in het fysisch en moreel belang van de geïnterneerden, de hulp aanvaardden van geïnterneerde geneesheren; dat integendeel uit de bescheiden van het administratief dossier volgt dat het interneringscentrum, zoals het ten tijde van het verblijf van de Vlieger was ingericht en functioneerde, het uiteraard niet mogelijk maakte de door zijn ziekte en ouderdom geboden behandeling te verlenen; dat de hoofdgeneesheer, bekend met de zware diabetes waaraan De Vlieger leed, door de gesteldheid en de inrichting van het interneringscentrum in de onmogelijkheid verkeerde deze zieke enige geneeskundige zorg te laten toekomen; dat een interneringscentrum, hetwelk geen mogelijkheid biedt tot het verstrekken van dringende ziekenzorg, een van zijn essentiële bestanddelen mist en als zodanig een wezenlijk gebrek in zich draagt; dat tussen dit gebrek en de dood van De Vlieger een band bestaat die het karakter van noodwendigheid vertoont; dat de Staat, als inrichter en bewaarder van het interneringscentrum, op grond van artikel 1384, lid 1, aansprakelijk is voor de schade door het gebrek van deze zaak veroorzaakt; dat deze quasi-delictuele aansprakelijkheid onder toepassing van de gemeenrechtelijke verjaring van 30 jaar valt; dat het gebrek van de zaak en het oorzakelijk verband tussen het gebrek en de schade bewezen zijnde, op de bewaarder een vermoeden van fout rust dat enkel kan geweerd worden door, ten opzicht van de schade, het bewijs aan te brengen van een vreemde oorzaak; dat de Staat dit bewijs niet aanbrengt en dat een onderzoek naar het ontstaan van het gebrek ondoelmatig is ».

terwijl, eerste middel, de aansprakelijkheid van eiser wegens het inrichten door zijn organen van het interneringscentrum te Sint-Kruis, dat geen mogelijkheid biedt tot het verstrekken van dringende ziekenhulp, een rechtstreekse aansprakelijkheid uitmaakt en geen aansprakelijkheid is wegens de bewaring van een zaak (schending van de artikelen 1382, 1383 en 1384, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek);

tweede middel, het interneringscentrum te Sint-Kruis, opgericht zonder mogelijkheid om dringende ziekenzorg te verstrekken, geen zaak is met een gebrek behept (schending van artikel 1384, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek);

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de organen belast met de leiding van het interneringscentrum, in de uitoefening van hun ambt, geen enkele fout treft, maar dat de dood van De Vlieger toe te schrijven is aan de ontbering, qua voeding, verzorging en geneesmiddelen doorstaan « ter oorzaak van de gebrekkige inrichting en organisatie van het interneringscentrum », hetwelk, « zoals het ten tijde van het verblijf van De Vlieger was gesteld, ingericht en functioneerde », het uiteraard niet mogelijk maakte de geboden behandeling te verlenen;

Dat het arrest oordeelt dat een interneringscentrum dat « door zijn gesteldheid en inrichting » geen mogelijkheid biedt tot het verstrekken van dringende ziekenzorg, een van zijn essentiële bestanddelen mist en als zodanig een wezenlijk gebrek in zich draagt, zodat eiser, als inrichter en bewaarder van het interneringscentrum, op grond van artikel 1384, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek, aansprakelijk is voor de door het gebrek van de zaak veroorzaakte schade;

Overwegende dat uit bovenvermelde vaststelling blijkt dat, indien het interneringscentrum tijdens het verblijf van De Vlieger geen mogelijkheid bood om de nodige geneeskundige behandeling te verschaffen, zulks te wijten was aan de gebrekkige wijze waarop de overheid het centrum had

ingericht en georganiseerd en neittemin ter beschikking had gesteld en liet functioneren ;

Overwegende dat zulks niet teruggaat op een wezenlijk gebrek of het ontbreken van een essentieel bestanddeel van een zaak, maar op tekortkomingen in hoofde van de bevoegde organen van de Staat bij het inrichten, organiseren en ter beschikking stellen voor internering van een daartoe onvoldoende uitgerust centrum ;

Overwegende dat het arrest de schade geenszins toeschrijft aan een gebrek van de materiële elementen van het interneringscentrum, maar aan een gebrek van een samengesteld geheel dat niet alleen bestaat uit een aantal materiële roerende en onroerende elementen, maar dat ook de inrichting en het functioneren van diensten omvat met de menselijke tussenkomst die zulks veronderstelt ; dat dergelijk samengesteld geheel niet valt onder de in artikel 1384, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek bedoelde zaken welke men onder zijn bewaring heeft ;

Overwegende dat, door hogervermelde gebrekkige inrichting en organisatie van het interneringscentrum, in acht te nemen als een gebrek van de zaak in de zin bedoeld door voormeld artikel 1384, lid 1, het arrest de in de midde-len aangehaalde wetsbepalingen schendt ;

Dat beide middelen gegrond zijn ;

Om die redenen,

en zonder acht te slaan op het derde middel dat tot geen meer uitgebreide cassatie kan leiden.

Vernietigt het bestreden arrest, behalve in zover het hoger beroep ontvankelijk wordt verklaard en de vordering ingesteld tegen de Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Landsverdediging, wordt afgewezen ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan om erover door de rechter in feitelijke aanleg te laten beslissen ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 9 maart 1972.

Afdelingsvoorzitter : M. J. Valentin (verslaggever).
Raadsheren : MM. L. de Waersegger, Baron J. Richard,
Ridder G. de Schaetzen en A. Ligot.
Advocaat-generaal : M. R. Charles.

Verjaring. — Burgerlijke zaken. — Erkenning. — Stuiting. — Gevolg.

Onder voorbehoud van de bepalingen van de artikelen 2271 tot 2274 B.W., heeft de bij art. 2248 bedoelde erkenning niet tot gevolg in de plaats van de aldus gestuite verjaring een door haar aard of termijn verschillende verjaring te stellen, tenzij ze een schuldvernieuwing inhoudt. Deze schuldvernieuwing wordt niet vermoed.

N.V. Athena t. / Neuwar e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 24 maart 1971 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1134, 1135, 1271, inzonderheid 1°, en, voor zoveel als nodig, 2°, 1273, 1319, 1320, 1322, 1349, 1353, 2248 van het Burgerlijk Wetboek, 6, inzonderheid lid 1, 10, inzonderheid lid 1 en 3, van de wet van 1 juli 1956 betreffende

de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, 1138, inzonderheid 2°, van het Gerechtelijk Wetboek, van het algemeen rechtsbeginsel dat de rechter verbiedt uitspraak te doen over niet gevorderde zaken, en 97 van de Grondwet,

doordat, ter vervanging van de exceptie die eiseres hieruit had afgeleid dat de rechtsvordering van de verweerders, die meer dan drie jaar na de beëindiging van de onderhandelingen was ingesteld, krachtens artikel 10 van de wet van 1 juli 1956 verjaard was, het arrest erop wijst « dat naar luid van artikel 2248 van het Burgerlijk Wetboek de erkenning van het recht van hem tegen wie de verjaring loopt, door de schuldenaar gedaan, de verjaring stuit ; dat deze regel volstrekt algemeen wordt toegepast... dat uit de conclusie van eiseres in hoger beroep (thans eiseres) voor de eerste rechter (blad 2) voortvloeit dat zij de aansprakelijkheid van haar verzekerde niet heeft betwist en dat zij ten gevolge van deze erkenning van het recht van de gedaagden in hoger beroep om schadeloos gesteld te worden hen provisionele vergoedingen heeft gestort en er een geneeskundig onderzoek in der minne heeft plaatsgehad ; ... dat deze erkenning, die was bekrachtigd door daden van uitvoering, de verbintenis impliceerde om het nadeel te herstellen ; dat door deze verbintenis een gemeenrechtelijke schuld, die verjaarde door verloop van dertig jaren, in de plaats werd gesteld van een aan een korte verjaring onderworpen schuld »,

terwijl, onder voorbehoud van de bepalingen van de artikelen 2271 tot 2274 van het Burgerlijk Wetboek, de erkenning door de schuldenaar van het recht van hem tegen wie de verjaring loopt, zoals bedoeld bij artikel 2248 van het Burgerlijk Wetboek, niet tot gevolg heeft in de plaats van de aldus gestuite verjaring een door haar aard of termijn verschillende verjaring te stellen, tenzij ze een schuldvernieuwing inhoudt (schending van genoemd artikel 2248 van het Burgerlijk Wetboek) ; schuldvernieuwing niet wordt vermoed en de wil om ze tot stand te brengen duidelijk uit de handeling moet blijken (schending van de artikelen 1273 en, voor zoveel als nodig, 1134, 1135, 1271, 1° en 2°, 1349 en 1353 van het Burgerlijk Wetboek) ; ten deze eiseres, door de aansprakelijkheid van haar verzekerde niet te betwisten en door te aanvaarden de verweerders schadeloos te stellen, enkel het eigen recht heeft erkend dat de verzekering aan de benadeelde tegen de verzekeraar geeft (schending van artikel 6, inzonderheid lid 1, van de wet van 1 juli 1956 en, voor zoveel als nodig, 1349 en 1353 van het Burgerlijk Wetboek) en de conclusie van eiseres, waarnaar het arrest verwijst (cf. de woorden « die de aansprakelijkheid van haar verzekerde niet betwist ») geen andere draagwijdte hebben (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek) ; bovendien de rechtsvordering van de verweerders niet strekte tot betaling van een gemeenrechtelijke schuld maar van een uit de wet van 1 juli 1956 voortvloeiende schuld, vermits het inleidend exploitatierapport vermeldde « dat de heer Waroquiez zijn burgerrechtelijke aansprakelijkheid bij de gedagvaarde had verzekerd ; dat hij totaal aansprakelijk was en dat derhalve mijn verzoekers gerechtigd zijn om van de gedagvaarde het bedrag van hun schade te vorderen », waaruit volgt dat het arrest uitspraak doet over wat niet werd gevorderd (schending van artikel 1138, inzonderheid 2°, van het Gerechtelijk Wetboek en van het algemeen rechtsbeginsel dat de rechter verbiedt uitspraak te doen over niet gevorderde zaken), zodat de verwerping van de exceptie van verjaring niet wettelijk of, in elk geval, niet regelmatig door het arrest wordt verantwoord (schending van de artikelen 10, inzonderheid lid 1 en 3, van de wet van 1 juli 1956 en 97 van de Grondwet) ;

Overwegende dat, onder voorbehoud van de bepalingen van de artikelen 2271 tot 2274 van het Burgerlijk Wetboek

die vreemd zijn aan het onderhavige geval, de bij artikel 2248 van hetzelfde wetboek bedoelde erkenning niet tot gevolg heeft in de plaats van de aldus gestuite verjaring een door haar aard of termijn verschillende verjaring te stellen, tenzij ze een schuldvernieuwing inhoudt;

Dat deze schuldvernieuwing niet wordt vermoed en dat op grond van geen enkel van de door het arrest gereleveerde elementen kan worden afgeleid dat eiseres, door haar erkenning van de rechten van de verweerders, de wil zou hebben gehad een nieuwe verbintenis aan te gaan die in de plaats komt van die welke zij als verzekeraar had;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feitenrechter worde beslist;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Luik.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e Kamer. — 17 februari 1972.

Voorzitter: M. Liard.

Raadsheren: MM. Blockx en Boon.

Advocaten: Mrs. Verhaaren en Leclef loco Van der Haegen.

Gewijsde. — Verkeersongeval. — Overlijden van een bestuurder. — Eis van de rechthebbenden wegens ontbreken van oorzakelijk verband afgewezen. — Eis van de arbeidsongevallenverzekeraar. — Niet-ontvankelijk.

Bij een verkeersongeval werd een auto beschadigd en stierf de bestuurder ervan.

De arbeidsongevallenverzekeraar, gesubrogeerd in de rechten van de rechthebbenden van de bestuurder, kan van diegene die het verkeersongeval veroorzaakt heeft, geen terugbetaling van de aan die rechthebbenden uitgekeerde vergoedingen eisen, wanneer in een geding tussen die rechthebbenden en de dader wel een vergoeding voor de schade aan de auto werd toegekend, maar de rechter de aanspraken op vergoeding wegens het overlijden afwees op grond dat er geen oorzakelijk verband tussen de inbreuk van de dader en het overlijden bewezen was.

Belgische Staat t./ Van den Bulck.

Gezien in eensluidend afschrift het vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen dd. 25 maart 1971, betenkend op 27 april 1971 en waartegen op 21 mei 1971 een naar termijn en vorm regelmatig beroep werd ingesteld;

Gelet op het incidenteel beroep;

Aangezien de eis van de Belgische Staat gericht tegen geïntimeerden die hij aansprakelijk acht voor het verkeersongeval dd. 24 maart 1965 te Massenhoven, terugbetaling nastreeft van de bedragen die appellant als verzekeraar-wet uitkeerde aan de rechthebbenden van Wijlen August Van Dijck, en de eerste rechter dienaangaande terecht heeft overwogen dat appellant niet meer rechten kan doen gelden dan bewuste rechthebbenden in wier rechten hij gesubrogeerd is;

Aangezien deze rechthebbenden reeds op 29 oktober 1965 tegen huidige geïntimideerden een geding tot schadeloosstelling hebben ingeleid hetwelk beëindigd werd

met een vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen dd. 5 januari 1968, thans in kracht van gewijsde, waarbij de toenmalige aanleggers veroordeling bekwamen voor de herstellings- en depannagekosten van het voertuig van hun rechtsvoorganger, doch afgewezen werden van hun aanspraken op vergoeding hoofdens het overlijden van August Van Dijck, om het motief dat de rechtbank het oorzakelijk verband tussen enerzijds dit overlijden en anderzijds de inbreuk door eerste geïntimeerde begaan op het verkeersreglement, niet ten genoegen van het recht bewezen achtte;

Aangezien inderdaad August Van Dijck enkele ogenblikken na de aanrijding bezweek aan een hartinfarct en gewonnen werd dat zonder de voorafbestaande pathologische toestand van Van Dijck, de dood niet zou ingetreden zijn ten gevolge van de aanrijding;

Aangezien het incidenteel beroep derhalve terecht de exceptie van het gewijsde opwerpt en de eis van de Belgische Staat niet ontvankelijk is, — wat de eerste rechter, na een oordeelkundige motivering, verkeerdelijk ongegrond noemt;

Om deze redenen:

Het Hof,

rechtdoende op tegenspraak;

Alle andere, meer omvattende en strijdige besluiten verwerpend;

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;

Ontvangt het beroep evenals het incidenteel beroep;

Doet het aangevochten vonnis teniet;

Verklaart de vordering van de Belgische Staat niet ontvankelijk;

Veroordeelt appellant tot al de kosten in beide gerechtshofinstanties.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e Kamer. — 17 mei 1969.

Voorzitter: M. Van Malleghem.

Raadsheren: MM. Moerenhout en Dujardin.

Advocaat-generaal: M. Bonte.

Advocaten: Mrs. Arnou en Brondel.

Minderjarige, voogdij en ontvoogding. — Dading. — Art. 467 B.W.

Een dading, die na een ongeval, waardoor aan een minderjarige schade werd toegebracht, door zijn moeder-voogdes in zijn naam met de verzekeraar van de schuldige wordt gesloten, is aan de minderjarige niet tegenstelbaar als de voorwaarden van art. 467 B. W. niet vervuld zijn.

De Clerck t./ Niess e.a.

(.....)

Overwegende dat de eiseres, handelende in eigen naam en als wettige voogdes, beheerster over de goederen van haar minderjarige zoon Depoorter Rudolf, geboren op 10 juni 1950, tijdig en in rechtsgeldige vorm hoger beroep heeft ingesteld tegen het vonnis van de correctionele rechtbank te Brugge dd. 7 juni 1968, dat haar eis afwees als zijnde onontvankelijk;

Overwegende dat de verweerder Niess Guido overleden is op 31.10.1968;

Overwegende dat zijn weduwe De Leersnijder Yvonne, handelende in eigen naam en als voogdes, beheerster der goederen van haar minderjarige kinderen Niess Marlene, Niess Geert en Niess Inge, als erfgenamen van Niess Guido, verklaart het geding te hernemen hangend tussen Niess Guido en de eiseres De Clerck Elisabeth;

Overwegende dat het voormelde vonnis, dat op strafrechtelijk gebied kracht van gewijsde heeft verkregen, Niess Guido schuldig verklaarde om te Brugge op 30 april 1967, bij gebrek aan voorzorg of vooruitzicht, onopzettelijk verwondingen te hebben toegebracht aan Depoorter Rudolf en de N. V. Phytosan burgerlijk aansprakelijk verklaarde voor de veroordeling tot de kosten uitgesproken ten laste van haar aangestelde Niess Guido;

Overwegende dat de vordering van de burgerlijke partij, De Clerck Elisabeth, strekkende tot de solidaire veroordeling van Niess Guido en de N. V. Phytosan tot een betaling van een provisie van 20.000 fr. aan de eiseres in eigen naam en tot een provisie van 50.000 fr. aan de eiseres als voogdes over Depoorter Rudolf, alsmede tot aanstelling van een geneesheer-deskundige, alvorens de schade van de eiseres in haar twee hoedanigheden vast te stellen, afgewezen werd omdat eiseres op 18 november 1967 tegenover de verzekeringsmaatschappij van de verweerders, bij transactionele schaderegeling, zich tevreden verklaarde met een vergoeding van 11.000 fr.;

Overwegende dat eiseres voorhoudt dat haar goede trouw werd verschalkt daar ze in de mening was dat het voormeld bedrag enkel de schade aan de bromfiets en de klederen van haar zoon alsmede de opleg voor zijn werkverlet dekte;

Overwegende dat ze ook de nietigheid inroept van de gesloten dading;

Overwegende dat, naar luid van art. 467 burgerlijk wetboek, de voogd, in naam van de minderjarige geen dadingen mag aangaan dan met machtiging van de familieraad en op gunstig advies van drie rechtsgeleerden; dat de dading bovendien slechts geldig is voor zover zij gehomologeerd wordt door de rechtbank van eerste aanleg;

Overwegende dat in casu niet betwist wordt dat deze voorwaarden niet vervuld werden;

Overwegende dat de kwestieuze dading wel gesloten werd in naam van de minderjarige; dat ze derhalve hem niet geldig kan tegengeworpen worden;

Overwegende dat eiseres aanhaalt dat de toestand van het slachtoffer nog niet geconsolideerd is en dat het slachtoffer blijft manken ingevolge het ongeval van 30 april 1967;

Overwegende dat uit de aan de Landsbond der Christelijke Mutualiteiten door de verweerders uitbetaald bedrag (7.586 fr.) wegens medische behandeling blijkt dat het ongeval aan het slachtoffer ernstige letsels veroorzaakte; dat het ook vaststaat dat het in de kliniek Minnewater te Brugge opgenomen werd;

Overwegende dat de bewering van de eiseres derhalve niet van iedere grond is ontbloot; dat er termen zijn om een deskundige aan te stellen met de hierna bepaalde opdracht;

Overwegende dat er aan eiseres qualitate qua een provisie van 1 fr. dient te worden toegekend, terwijl haar eis in eigen naam ongegrond voorkomt daar de schade die zij persoonlijk geleden heeft reeds vergoed werd;

Om deze redenen,

(.....)

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE DENDERMONDE (Afdeling Dendermonde)

3^e Kamer. — 7 juli 1971.

Afdelingsvoorzitter : M. E. De Graeve.
Advocaten : Mrs. J. Heyvaert,
E. Cooreman en L. Vertongen.

Faillissement. — Beslag vóór het vonnis van faillietverklaring. — Verkoop na het vonnis. — Krachtens art. 453, lid 2, faillissementswet. — Opbrengst uitgekeerd aan de R.M.Z. — Verplichting ze aan de curator over te maken.

De R.M.Z. had vóór het vonnis waarbij zijn schuldenaar failliet verklaard werd, op dezes roerende goederen beslag gelegd; de verkoop had plaats na het vonnis en de deurwaarder maakte de opbrengst over aan de R.M.Z.; de curator eist het bedrag ervan op.

Ofschoon de verkoop krachtens art. 453, lid 2, faillissementswet, mocht doorgaan, geschiedde zulks voor rekening van de boedel. Ten deze immers had de beslaglegging plaats tijdens de verdachte periode en de R.M.Z. was er uiteraard van op de hoogte dat de schuldenaar opgehouden had te betalen; als titularis van een algemeen voorrecht heeft hij geen recht op de opbrengst van de verkoop van goederen die het gezamenlijk pand van alle schuldeisers uitmaken.

R.M.Z. t. / Faill. Coppens

Gehoord de heer L. Meert, rechter-commissaris, in zijn verslag alsmede de heer R. Van Belle, substituut-procureur des Konings, in zijn overeenkomstig mondeling advies, uitgebracht ter openbare terechtzitting van 16 juni 1971;

Gehoord ten slotte de curatoren in hun middelen en besluiten;

Gezien de stukken;

Overwegende dat schuldeiseres R.M.Z. op 1 februari 1971 in het bevoorrecht passief een schuldaangifte heeft ingediend voor een totaal bedrag groot 366.849 frank en in het gewoon passief een schuldaangifte ten bedrage van 89.327 frank, dit alles te vermeerderen met 19.863 fr. gerechtskosten en onder aftrek van een op 20 januari 1971 gestorte betaling van 30.734 frank;

Overwegende dat de curatoren die aangifte aanvankelijk betwist hebben om reden van het feit dat aanlegsters aangifte niet tijdig kon onderzocht worden, zodat ze voorlopig en te provisionele titel voor één frank aanvaard werd;

Dat intussentijd echter de curatoren tot nazicht overgegaan zijn en de aangifte als gegrond beschouwen, met dit voorbehoud nochtans, dat ze van oordeel zijn dat schuldeiseres ertoe gehouden is de na het faillissement op 20-1-1971 van de gerechtsdeurwaarder ontvangen penningen ten bedrage van 30.734 frank, voor welk bedrag zij, in besluiten, een wedereis ingesteld hebben, aan de massa terug te betalen;

Overwegende dat schuldeiseres weliswaar bevoorrecht is, maar slechts van een algemeen voorrecht geniet, zodat zij principieel, al evenmin als de gewone, niet-bevoorrechte schuldeisers, het recht heeft hetzij individuele vervolgingen in te spannen om een uitvoerbare titel te bekomen, hetzij van haar titel gebruik te maken om de aan de boedel toebehorende goederen te vervezenlijken waarop zij beslag heeft laten leggen;

Dat wanneer, zoals hier ter zake, aangenomen mag worden, dat de dag van de gedwongen verkoop reeds vastgesteld was vóór de uitspraak van het vonnis van

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

faillietverklaring (d.d. 12-1-1971), die verkoop weliswaar mocht doorgaan, zij het ook ten uitzonderlijke titel en bij toepassing van artikel 453 lid II F.W., maar natuurlijk geschiedde voor rekening van de boedel;

Overwegende immers dat het hier ter zake bewezen is dat de verkoop op beslaglegging tijdens het verdacht tijdperk geschied is en schuldeiseres uiteraard op de hoogte moet geweest zijn van de staking van betalingen;

Overwegende dat schuldeiseres, titularis van een algemeen voorrecht, derhalve geen uitsluitend recht heeft op de opbrengst van de verkoop van goederen die haar niet speciaal tot zekerheid strekten (cfr. Cass., 4-5-1933, B.J. 1933, kol. 423; Fredericq, Handboek, dl. II, numéro 1620 in fine); dat die goederen immers het gezamenlijk pand van alle schuldeisers uitmaakten;

Overwegende dat er dan ook aanleiding toe bestaat het door de curatoren ingenomen standpunt te bekrachtigen en de door hen gevormde wederreis volkomen gegrond te verklaren; dat een andersluidende beslissing immers regelrecht zou indruisen tegen de ratio legis van de faillissementswet die er precies toe strekt, in alle omstandigheden, de gelijkheid onder de schuldeisers te handhaven;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

gelet op artikelen 2 en 30 tot 42 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Alle verdere, meer uitgebreide of strijdige besluiten verwerpende als zijnde ongegrond of niet ter zake dienend;

Rechtdoende op tegenspraak;

Inzake de hoofdeis:

Zegt voor recht dat schuldeiseres R.M.Z. ingeschreven zal worden in het bevoorrecht passief van het faillissement van de heer Coppens Terry voor een bedrag groot 366 duizend 849 fr. en in het gewoon passief voor een bedrag groot 109.190 fr.;

Legt de kosten dezer betwisting ten laste van de massa;

Inzake de wedereis:

Zegt dat schuldeiseres R.M.Z. ertoe gehouden is het door haar na het faillissement ontvangen bedrag van 30.734 frank aan de gefailleerde massa terug te geven;

Veroordeelt haar dienvolgens het bedrag van 30.734 fr. in handen van de curatoren terug te storten;

Legt de kosten dezer ten laste van schuldeiseres;

Staat de voorlopige tenuitvoerlegging toe van onderhavig vonnis.

NOOT. — In het geding dat bij bovenstaand vonnis werd beslecht, had de schuldeiseres, hier de R.M.Z., de roerende goederen van de schuldenaar aangeslagen vóór de faillietverklaring. Die goederen werden, bij gedwongen uitvoering, openbaar verkocht na het vonnis van faillietverklaring omdat de dag van de verkoop reeds vóór het vonnis door aanplakking was bekendgemaakt. Art. 453 van de faillissementswet bepaalt uitdrukkelijk dat in een zodanig geval de verkoop mag doorgaan, maar dat hij voor rekening van de boedel geschiedt.

Dit argument, zeer duidelijk in het licht gesteld door het vonnis, had kunnen volstaan om de R.M.Z. te veroordelen om aan de curator de sommen te betalen die de verkoop van de in beslag genomen goederen had opgebracht en die de instrumenterende deurwaarder niet aan de curator, maar aan de R.M.Z. had overgemaakt.

De rechtbank heeft gemeend een tweede reden te moe-

ten aanvoeren om de veroordeling te staven. Het vonnis maakt inderdaad melding van: 1°) de kennis die de schuldeiser had van de ophouding van betalingen, en 2°) de gelijkheid die moet heersen onder de schuldeisers, wat laat veronderstellen dat er nog andere schuldvorderingen dan die van de R.M.Z. bestonden, al was het maar de schuldvordering van de curator uit hoofde van de beheerskosten.

In dit verband lijkt het vonnis, althans impliciet, te refereren aan de volgende principes.

De gewone schuldeisers vormen, zo zegt men, « de boedel ». In werkelijkheid vormen zij « een boedel », de boedel van de laagste rang, want er kunnen nog andere boedels bestaan buiten en boven het geheel van de chirografische schuldeisers. Een dergelijke boedel kan bestaan op iedere rang van algemeen voorrecht.

Wanneer een schuldeiser, zij het een schuldeiser met een algemeen voorrecht, tijdens de verdachte periode kennis heeft van de toestand van ophouding van betalingen, waarin de schuldenaar verkeert, dan mag hij niet voor zich alleen de sommen behouden welke hem door de schuldenaar zouden betaald worden. Hij moet zich daarvan onthouden, niet alleen ten overstaan van de schuldeisers van zijn eigen rang, maar ook, en a fortiori, ten overstaan van de schuldeisers van betere rang.

Voor de R.M.Z. bestaat weliswaar niet de mogelijkheid dat andere schuldeisers dezelfde rang hebben, want de R.M.Z. is de enige rechtspersoon die een voorrecht met de rang van art. 19, 4° quinquies, hypotheekwet, heeft. Maar er is een hele reeks algemeen bevoorrechte schuldeisers die vóór hem in rang komen.

Zie in dezelfde zin Hof Brussel, 19 april 1971, J.T., 1972, 63. In het door dit arrest beslechte geval was de kennis van de ophouding van betalingen bewezen door het feit dat de R.M.Z. zelf de faillietverklaring van de schuldenaar had gevorderd. De boedel van betere rang, die benadeeld werd door de aan de R.M.Z. tijdens de verdachte periode verrichte betaling, werd gevormd door werknemers van de gefailleerde vennootschap.

A.C.

VREDEGERECHT TE GERAARDSBERGEN

11 oktober 1972.

Plaatsvervangend Vrederechter : M. J.L. Rens.

Onderhoudspensioen. — Bevoegdheid. — Omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding. — Vraag tot verhoging van onderhoudspensioen. — Bevoegdheid van de Vrederechter.

In 1966 had de rechtbank van eerste aanleg de scheiding van tafel en bed uitgesproken en het bedrag van het onderhoudspensioen vastgelegd.

De gewezen echtgenote vorderde voor de Vrederechter in 1971 verhoging van het onderhoudspensioen. Terstond vraagt de gewezen echtgenoot voor de rechtbank van eerste aanleg de omzetting van de scheiding van tafel en bed in echtscheiding, terwijl hij voor het Vrederecht de onbevoegdheid inroept van laatstgemelde rechtbank om kennis te nemen van het onderhoudspensioen.

De Vrederechter verklaarde zich wel bevoegd, daar de vordering tot omzetting in echtscheiding hangend voor de rechtbank van eerste aanleg, niets ontnemt aan de algemene bevoegdheid van de Vrederechter inzake onderhoudspensioenen.

Maginet t./Gabriel.

Aangezien de vordering ingeleid bij exploit van gerechtsdeurwaarder De Buyst dd. 15 april 1971, strekt tot de herziening van het onderhoudsgeld door verweerder verschuldigd aan eiseres ingevolge vonnis verleend door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Oudenaarde dd. 20 december 1966 waarbij scheiding van tafel en bed werd uitgesproken;

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten; gezien de stukken;

Aangezien eiseres, steunend op het feit dat de levensduurte gestegen is, het onderhoudsgeld dat bepaald werd op drie duizend frank om de maand wil zien verhogen tot vijf duizend frank om de maand;

Aangezien verweerder staande houdt dat de Vrederechter onbevoegd is kennis te nemen van een onderhoudsgeld dat door de Rechtbank van Eerste Aanleg werd vastgesteld en dat daarenboven, gezien verweerder bij exploit van 12 mei 1971 de omzetting van de scheiding van tafel en bed in echtscheiding vordert van de rechtbank van eerste aanleg, er litispentie is ontstaan, daar laatstgemelde rechtbank zich ook zal moeten uitspreken over de herziening van het onderhoudsgeld op tegeneis van eiseres;

Aangezien verweerder de verzending voor de arrondissementale rechtbank vordert overeenkomstig art. 639 Ger. Wetboek;

Aangezien eiseres de bevoegdheid van onze rechtbank inroept op grond van artikel 591-7° van het Ger. Wetboek; dat deze bepaling toepasselijk was op het ogenblik der eerste dagvaarding, terwijl art. 310 B.W.B. het voorwerp is van de vordering voor de Rechtbank van Eerste Aanleg welk voorwerp de toepassing van art. 591-7° Ger. Wetboek niet uitsluit en eiseres ten slotte de verzending overeenkomstig art. 639 Ger. Wetboek niet vordert maar zich integendeel op al. 3 van zelfde artikel beroept;

Aangezien verweerder uitspraak nopens de bevoegdheid vordert vooraleer ten gronde te besluiten;

Overwegende dat overeenkomstig artikel 591-7° Ger. Wetboek de Vrederechter kennis neemt van alle onderhoudsvorderingen, behalve wanneer de wet zijn bevoegdheid uitdrukkelijk uitsluit; (Van Lennep II-blz. 764 en blz. 766);

Overwegende dat zelfde wetsbepaling ondermeer de bevoegdheid van de Vrederechter uitsluit wanneer de vordering verband houdt met een rechtsvordering tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed;

Overwegende dat zelfde wetsbepaling laatstgemelde uitzondering op de algemene bevoegdheid van de Vrederechter alleen toepasselijk stelt wanneer er geen einduitspraak geveld is bij een in kracht van gewijsde gegaan vonnis of arrest die de scheiding van tafel en bed of de echtscheiding toestond;

Overwegende dat a contrario kan besloten worden dat de Vrederechter opnieuw bevoegd is zodra een uitspraak de scheiding van tafel en bed toestond (Cass. 24 sept. 1965-Pas. 1966-I-114); (Het vroeger Burgerlijk Procesrecht was op dat punt niet zo nauwkeurig, zodat vroeger verwezen werd naar de rechtbank die het onderhoudsgeld had toegestaan.);

Overwegende dat artikel 591-7° het woord « of » gebruikt, wat duidelijk aantoont dat volstaat dat er ofwel een einduitspraak van scheiding van tafel en bed ofwel een einduitspraak van echtscheiding zou bestaan opdat de regel van de algemene bevoegdheid van de Vrederechter in zake onderhoudsgeld toepasselijk wordt;

Overwegende dat het niet betaamt een oordeel te vellen door zich uitsluitend te stellen op het ogenblik van de inleidende vordering en men integendeel ook dient rekening te houden met de vorderingen door zelfde partijen nadien ingeleid, zodat de rechter zich moet stellen op het ogenblik van zijn uitspraak;

Overwegende dat de scheiding van tafel en bed de

verplichting van hulp en bijstand tussen echtgenoten laat bestaan, zodat de uitkering tot onderhoudsgeld in dat geval niet alleen op art. 212 en 218 BWB, maar ook op grond van art. 301 BWB. kan toegekend worden (Pierard II-nr. 839 en volg.)

Overwegende dat indien het onderhoudsgeld toegekend in het vonnis dat de scheiding van tafel en bed uitspreekt verleend werd uit hoofde van art. 212 BWB, de echtgenoot-beneficiaris, ingeval van omzetting van de scheiding van tafel en bed in echtscheiding de handhaving van het onderhoudsgeld op grond van art. 301 BWB. kan vorderen, (Pierard II blz. 584-nr. 815)

Overwegende dat die vordering tot handhaving uitsluitend betrekking heeft op de titel en de grondslag van het recht, niet op de belangrijkheid van de vergoeding;

Overwegende dat elk onderhoudsgeld steeds kan verhoogd of verminderd worden op grond van nieuwe omstandigheden die de behoeften van de creancier en of de financiële mogelijkheden van de debiteur hebben gewijzigd (Pierard-II-voormeld);

Overwegende dat de vordering tot omzetting in echtscheiding gesteund op artikel 310 BWB. principieel alleen de ontbinding van het huwelijk als gevolg heeft, zodat de andere beschikkingen van de scheiding van tafel en bed ongeschonden zullen blijven;

Overwegende dat rechtspraak en rechtsleer het eens zijn dat bij de omzetting overeenkomstig art. 310 BWB. geen enkele tegeneis tot vermeerdering van het onderhoudsgeld ontvankelijk is (Pierard - Précis du divorce - nr. 237 en civ. Mons 7-2-1935 - Belg. Jur. 1936-col 276);

Overwegende dat er geen aanhangigheid (litispentie) kan zijn daar een der voorwaarden niet vervuld is, te weten de bevoegdheid van twee verschillende rechtbanken (Van Lennep, Ger. Wetboek II blz. 615);

Overwegende dat eiser verzaakt aan de verwijzing overeenkomstig art. 639 al. 1 Ger. Wetboek, zodat al. 3 van zelfde artikel toepasselijk is;

Om deze redenen,

Wij, Vrederechter van het kanton Geraardsbergen;

Gelet op de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken,

Rechtsdoende op tegenspraak en in eerste aanleg;

Alle tegenstrijdige besluiten verwerpende als zijnde niet gegrond;

Zeggen dat wij bevoegd zijn om over het aanhangig geschil te oordelen;

Verzoeken partijen ten gronde te besluiten en verzenden ten dien einde de zaak naar de zitting van twee en twintig november 1971 om 14 uur.

Houden de kosten aan;

NOOT. — Het vonnis van het Vrederecht van Geraardsbergen van 11 oktober 1971, bevestigd door dat van de rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde van 26 september 1972, beslist in dezelfde zin als het vonnis van de arrondissementsrechtbank te Antwerpen van 4 november 1971, opgenomen in het Rechtskundig Weekblad 1971-72 - kol. 867 (met noot).

Het geschil van bevoegdheid werd niet door de arrondissementsrechtbank beslecht, omdat de eiseres zich op art. 39 - al. 3 Ger. Wb. heeft beroepen en dus de verzending voor de arrondissementsrechtbank niet vroeg.

Art. 591 - 7° Ger. Wb. geeft aan de vrederechter een algemene bevoegdheid om kennis te nemen van alle vorderingen inzake onderhoudspensioenen, behalve wanneer de wet anders bepaalt. Aldus zal de burgerlijke rechtbank bevoegd zijn indien de vordering gegrond is op een eis tot scheiding van tafel en bed of tot echtscheiding.

De eis tot omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding maakt geen uitzondering uit op de algemene bevoegdheid van de Vrederechter.

Verdeling der zaken in de Arbeidsrechtbank

Artikel 726 GWB bepaalt dat wanneer een zaak op de rol van een kamer voor de Inleiding van zaken gebracht is, en op de inleidende zitting niet aangehouden wordt, of niet tot een bepaalde dag uitgesteld wordt om te worden behandeld en terecht, wordt zij, indien daartoe grond bestaat, door de voorzitter van de rechtbank toegewezen aan een andere kamer.

Het artikel 726 GWB is zowel toepasselijk voor de verdeling van de zaken in de schoot van de rechtbank van eerste aanleg, in de arbeidsrechtbank en in de rechtbank van koophandel.

De verdeling van de zaken in de schoot van de arbeidsrechtbank stelt andere problemen dan in de rechtbank van eerste aanleg of in de rechtbank van koophandel.

Hoewel bijvoorbeeld in de rechtbank van koophandel de zaken naargelang hun aard verdeeld worden tussen de kamers, mag elke kamer rechtspreken in al de zaken waarvoor de rechtbank in haar geheel bevoegd is, ongeacht de aard van de zaak.

In de arbeidsrechtbank moet er bij de verdeling rekening worden gehouden met de samenstelling van de kamers.

De kamers zijn immers in de schoot van de arbeidsrechtbank speciaal samengesteld naargelang zij rechtspreken in zaken van bedienden of arbeiders, zelfstandigen of werknemers of minder-validen.

De jurisdictie in de arbeidsrechtbank steunt op het algemeen principe dat de rechtsonderhorige door zijn gelijke vertegenwoordigd is in de schoot van de rechtbank. Daardoor krijgt de verdeling van de zaken een algemeen belang.

De problemen die zich stellen naar aanleiding van het feit of de rechtsonderhorige bediende of arbeider is, werd volledig door de wet geregeld doordat er een aangevulde kamer zetelt waarin zowel bedienden als arbeiders vertegenwoordigd zijn.

De wet regelt echter niet de geschillen van verdeling die kunnen oprijzen naar aanleiding bijvoorbeeld van het feit te weten of een zaak moet worden toebedeeld aan een kamer waarin zelfstandigen of loontrekkenden zetelen.

Het is dus de korpsoverste die de zaken toebedeelt.

Er bestaat weliswaar een artikel 88 § 2 in het GWB dat als volgt luidt: « Legt de afdeling, de kamer of de rechter het dossier voor aan de voorzitter van de rechtbank die oordeelt of de zaak anders moet worden toegewezen.

De griffier geeft kennis ervan aan de partijen die over een termijn van acht dagen beschikken om een memorie in te dienen.

De procureur des Konings gehoord, doet de voorzitter, binnen acht dagen uitspraak bij beschikking. Tegen deze beschikking staat buiten de voorziening van de procureur-generaal bij het hof van beroep voor het hof van cassatie binnen de termijnen en volgens de regels zoals bepaald in artikel 642, 2° en 3° lid geen middel open. De beslissing

bindt de rechter naar wie de vordering wordt verwezen met dien verstande dat zijn recht om over de rechtsgrond van de zaak te oordelen onverkort blijft. »

Uit de tekst blijkt echter dat het artikel 88 § 2 niet toepasselijk is op de arbeidsrechtbank.

Inderdaad, het feit dat eventueel de procureur des Konings moet gehoord, wijst er op dat het artikel toepasselijk is op de verdeling der zaken in de schoot van de rechtbank van eerste aanleg.

Vermits de wet geen richtlijnen of geen gebiedende bepalingen bevat betreffende de verdeling der zaken in de schoot van de arbeidsrechtbank, heeft de voorzitter de bevoegdheid om de verdeling der zaken te regelen eventueel volgens de bepalingen van een inwendig reglement dat door hem wordt opgesteld.

Maar hij kan ook het artikel 88 § 2 bij analogie toepassen zonder dat de procureur des Konings moet gehoord worden. Dat is de oplossing die wij hebben gekozen. Wij kunnen eventueel de tekst van artikel 88 § 2 in een inwendig reglement overnemen.

In elke zaak waarvan de verdeling wordt betwist, treft immers de voorzitter van de rechtbank soevereine beslissingen.

Dergelijke beschikkingen van de voorzitter zijn maatregelen van inwendige orde, die niet voor verzet of beroep vatbaar zijn (Fettweis, blz. 21 nr. 32).

De kamer waarvoor de betwisting ontstaat, is dus niet gerechtigd de zaak naar een andere kamer te verzenden die zij bevoegd acht (bevoegd in de zin van aangewezen om kennis te nemen).

In de schoot van de arbeidsrechtbank van Antwerpen heeft zich aldus een geschil voorgedaan betreffende een zelfstandige die meer dan 66% invalide is.

Ingevolge die toestand heeft die zelfstandige ook recht op de « kleine risico's » en derhalve wordt hij gelijkgesteld in dat opzicht met een werknemer (K.B. van 20 juli 1970).

Toen de arbeidsrechtbank nog niet bestond, aanvaardde men algemeen dat de klachtencommissie voor de werknemers ook bevoegd was om die aangelegenheden van zelfstandigen te behandelen. Het lijkt geen twijfel dat sedert de oprichting van de arbeidsrechtbank deze laatste alleen bevoegd is om over de rechten van de meer dan 66% invalide zelfstandige te oordelen.

En wanneer de arbeidsrechtbank bevoegd is, dan is ongetwijfeld de kamer der zelfstandigen aangewezen om over die rechten van zelfstandigen recht te spreken.

Het feit dat voor de oprichting van de arbeidsrechtbank de klachtencommissie voor werknemers bevoegd was, heeft ter zake geen belang omdat die geschillen aan de klachtencommissie voor werknemers door de oprichting van de arbeidsrechtbanken werden onttrokken.

Jos. VAN ALSENOY

Voorzitter van de Arbeidsrechtbank
van Antwerpen

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

NECROLOGIE

De Heer Jean WILDIERS

Voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen

De rechtswereld te Antwerpen is in diepe rouw gedompeld.

De Heer Jean Wildiers, die pas enkele maanden geleden tot voorzitter van de Rechtbank van Antwerpen werd aangesteld, is vorige week vrij onverwacht aan een hartkwaal overleden. Hij was nauwelijks 62 jaar oud.

Dit verscheiden is een groot verlies voor de Antwerpse rechtbank, want de betreurde voorzitter beschikte over uitzonderlijke gaven die hem diepe achting en algemene sympathie verzekerden.

Hij was een voortreffelijk jurist, een ijverig en bekwaam magistraat en hij legde in de uitoefening van zijn hoog ambt een bijzondere beminnelijkheid aan de dag.

De voltallige magistratuur in toga en ontelbare personaliteiten uit de rechtswereld woonden de lijkdienst bij en begeleidden het stoffelijk overschot naar zijn laatste rustplaats te Edegem.

Daar sprak de Heer C. Van Camp, onder-voorzitter van de Rechtbank de hieronderstaande diep-treffende rede uit.

* * *

De laatste blijk van genegenheid die de Rechtbank van eerste aanleg van Antwerpen haar Voorzitter kon betonen, was hem te begeleiden tot aan zijn laatste rustplaats.

Eén van hart zijn de hier aanwezige magistraten verenigd in de rouw die de achtbare familie en hen zelf zo diep aangrijpt.

Sterven op een mistige late herfstmorgen aan een onverbidde hartkwaal kan een banale gebeurtenis lijken.

Maar als men zó groots zag, zó geloofde in zijn taak, wanneer het ondankbare leven zijn lieve gade en hemzelf eindelijk scheen toe te laten tot rust te komen, wanneer hij zich omringd wist door de genegenheid van allen die hem dit geluk toewensten, is het lot wreder en onzinniger.

De Rechtbank verwachtte terecht veel van zijn leiding, zijn werkkraft en zijn toewijding aan de zaak van de rechtvaardigheid.

Hij heeft zijn beloften ingelost. Hij heeft de weg afgebakend maar zijn hart is gebroken bij het vervullen van zijn taak.

Eensgezind geloven we in zijn doelstellingen en dit zal voor ons de beste hulde zijn die we hem kunnen brengen.

Het is niet door het prestige van de rijkdom, door de macht van verworven privileges dat de magistratuur respect moet afdwingen.

Hij noemde de Rechters de fundamentele verdedigers en bevestigters van de essentiële beginselen onzer bescha-

ving, die slechts naar waardering mochten streven omwille van hun talent, hun werkkraft, hun absolute toewijding aan hun plichten en hun maatschappelijke inzet.

De persoonlijkheid van de magistraat was hem geen zinledig begrip en het toga dat hij droeg geen verstarde weerschijs van verdorde idealen.

Voor hem was geen enkele andere zending met deze van het Rechtspreken te vergelijken. Deelachtig aan de menselijke feilbaarheid moet ze er nochtans bovenuit stijgen. Ze krijgt slechts haar beloning door de stille zelfvoldoening van het geweten.

Scherp was hij er zich van bewust dat de rechtvaardigheid, meer nu nog de vroeger, geroepen is om alle bedreigde belangen te beschermen en sociale rechtvaardigheid te laten heersen.

Hoe vermetel voor de Eeuwigheid zou deze opdracht van het rechtspreken zijn indien ze niet zou geschraagd worden door een voortdurend gewetensonderzoek en hoedanigheden van hart en geest.

Deze gaven en deugden bezat hij in hoge mate.

Hij was onze vaderlijke en minzame beschermer en toeverlaat, daar waar het grote korps van de magistraten een doeltreffend wettelijk middel ontbeert om zijn moeilijkheden, noden en verzuchtingen, kenbaar te maken.

Hij was een scherpzinnig jurist die een ideaal evenwicht wist te vinden tussen de dwingende vereisten van de menselijke wetgeving en de ethische regels van zijn diepgelovige levensinstelling. Zijn menigvuldige gepubliceerde vonnissen zullen hiervan blijvend getuigenis afleggen.

Hij was een burger met moreel gezag vol sociale bewogenheid.

Hij was een bewonderenswaardig huisvader. Samen met zijn goede echtgenote heeft hij het ontzaglijk leed, dat veel meer dan zijn deel was, manmoedig, geduldig, met liefde en zonder opstandigheid gedragen.

Hij is een blijvend voorbeeld voor ons allen.

In de onmetelijke vluchtigheid van het menselijk leven en zijn schimmenspel hier op aarde ligt het enige en waarachtige graf der mensen in de herinnering van al dezen die hem gekend hebben en die met hem op de levensweg zijn gegaan tot hun haren samen grijs werden.

Goede vriend, liefdevol zal de verduldige aarde uw vermoeid lichaam opnemen in haar schoot.

Uw geest echter is reeds klapwiekend opgestegen naar de gulden helderheid van het licht waarvan ge zoveel verwachtte en dat U niet zal teleurstellen.

Vergeef ons onze tranen bij dit afscheid.

MEDEDELINGEN

Vrije Universiteit te Brussel.

Vacante cursussen.

De Vrije Universiteit te Brussel meldt de externe vacature

van de volgende cursussen in de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid :

— « Internationaal Privaatrecht » (30 u. - 3e licentie rechten en 1ste licentie internationale betrekkingen E.S.P. + 15 u. verplicht practicum + 15 u. facultatief practicum).

— « Vergelijkend administratief recht » (45 u. 3de licentie in de rechten en bijzondere licentie in het administratief recht).

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jaargang 1972 - nr. juli-augustus.

Rechtspraak.

De Verzekeringswereld, jaargang 1972 - nr. 10.

P. Fierens, Dikteren wij de toekomst van de assurantie-bemiddelaars of ondergaan wij ze? — J. Stasseyns, Het verhaalsrecht van de autoverzekeraar. — Dr. jur. J. Van de Rijck, De medische Varia-Verzekeringen. — E.J. Reyners, Captives. — Nieuws van de maatschappijen. — Nieuwe polis op de verzekeringsmarkt - De Europese Vereniging B.O.V. — Dr. jur. J. Van de Rijck, Rechtspraak-Aansprakelijkheidsverzekeringen. — H. De Graef, Verzekering tegen diefstal - Sanktie bij verwaarlozing van mededelingsplicht. — H. De Graef, Brandverzekering, industriële risico's.

Nederlands Juristenblad, jaargang 1972 - nr. 38.

Prof. mr. H. Th. van Maarseveen en drs. H.C. Oortgij, Privacy, beslotenheid en staatsrecht. — Dr. H.W. van der Vaart Smit, Strafdossiers bijzondere rechtspraak (met naschrift van prof. dr. L. de Jong). — Prof. mr. J.M. Polak, De Vereniging voor Agrarisch Recht en het milieurecht. — Rapport van de commissie verkeersschouten. — J. Th. van Mierlo, De kracht van een beginsel. — Mr. Ed. Emmering, De WAM moet gewijzigd worden. — Mr. B.J.J. Schaanebeek, Voorlopige voorzieningen echtscheiding dienen uitvoerbaar bij voorraad te worden verklaard. — Mr. J. Pie-kema, De garantie van de betaalcheque. — Rechtspraak van de week.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jaargang 1972 - nr. 5190.

Prof. mr. A.R. Bloembergen, Gebrekkige rechtshandelingen in het Gewijzigd Ontwerp Boek 3 N.B.W. (art. 3.2.6. - 3.2.21.). — Mr. A. Blom, Verblijvingsbeding en artikel 15 Wet Inkomstenbelasting 1964, met naschrift van G.W. van der Woerd en redactie. — Ontvangen boeken. — Tijdschriften. — Berichten en mededelingen.

nr. 5191

Dr. J.R.H. Buining, Bewind in het Gewijzigd Ontwerp van Wet (Boek 3 nieuw B.W.) — Prof. mr. Z. Szirmai, Het auteursrecht in de Sowjet-Unie. — Boekbespreking door mr. R.J. Polak: Schadeplichtigheid in het verkeer, dissertatie van mr. A. Hoekema. — Ingezonden: Mr. L. Gimbel, Naar aanleiding van Rechtsvraag II in W.P.N.R. 5177, met onderschrift redactie. — Ontvangen boeken. — Tijdschriften. — Berichten en mededelingen.

Journal des Tribunaux, jaargang 1972 - nr. 4801.

Anca Postelnicu, Le statut des incapables majeurs. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Revue générale des Assurances et des Responsabilités, jaargang 1972 - nr. 8.

Pierre Van der Corst, Redéfinir la notion d'accident du

travail. — Causalité. — Entrepreneurs. — Règles usuelles. Ayants-droits. — Lésion morale. — Compétence. — Lésion physique. — Preuve. — Lois coord. et loi 1971.

Recueil général de l'Enregistrement et du Notariat, jaargang 1972 - nr. 21629 à 21638.

Enregistrement. — Timbre. — Pays-Bas. — Arbitrage. — Prescription. — Hypothèque. — Communauté. — Paie-ment. — Tutelle. — Enregistrement. — Succession (droit de). — Enregistrement.

Mouvement communal, jaargang 1972 - nr. 10.

Editorial. — La vie de l'Union. - Assemblées générales de l'Union des Villes et Communes belges (Bruxelles, le 7 juin 1972). — H. Gautier, Compte rendu de l'assemblée générale de la C.I.E.C. — Actualités. — Pratique administrative. — Législation - Jurisprudence (annotée). — Bibliographie. — Chronique d'Assistance publique.

Recueil Dalloz Sirey, jaargang 1972 - nr. 36.

Marcel Crémieux, Le contrat d'apprentissage. — Jurisprudence. — Sommaires de jurisprudence. — Législation.

nr. 37

Hélène Sinay, Les tendances actuelles de la jurisprudence en matière de licenciement individuel. — Jurisprudence. — Sommaires de jurisprudence. — Législation. — Vie juridique.

Revue française de Science politique, jaargang 1972 - nr. 5.

Dmitri-Georges Lavroff, Régimes militaires et développement politique en Afrique Noire. — Marc Penouil, L'économie africaine: bilan et perspectives. — Guy Nicolas, Crise de l'Etat et affirmation ethnique en Afrique Noire contemporaine. — Christian Coulon, Système politique et société dans les Etats d'Afrique Noire. — François Constantin, L'intégration régionale en Afrique Noire: état des travaux. — Lucien Nizard, De la planification française: production de normes et concertation. — Notes bibliographiques. — Informations bibliographiques. — Résumés des articles. — Abstracts.

Public Law, jaargang 1972 - Autumn.

Lionel H. Cohen, The Parliamentary Commissioner and the « M.P. Filter ». — G. Ganz, Allocation of Decision-making Functions (Part I). — J.K. Mittal, Right to Equality in the Indian Constitution (Part II). — Comment. — Current Survey. — Reviews.

Common Market Law Reports, jaargang 1972 - september.

Cases: Re Export Tax on Art Treasures (No. 2): E.C. Commission v. Italy. — Firma E. Kampfmeyer v. Einfuhr- und Vorratstelle für Getreide und Futtermittel. — Il Pubblico Ministero v. Spa Societa Agricola Industria Latte. — Einfuhr- und Vorratstelle für Getreide und Futtermittel v. Firma G. Rath. — Cases. — Decisions.